Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дешь ● ШОАТТА, 20 СЕНТЯБРЬ, 1980 ШУ. ● № 113 (6243) ● Мах 2 кепиг.

КЕРДАЧОА — ШЕРРА НИКЪ

Берриге советски нах санна КПСС XXVI съезда сийленца накъабахара хьинар айденна къахьегаш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой. Республики промышленность бIарчча кьанйпаче продукци мыхала яккхаре бархI бетта план 101,2 процент кхочашъяьй. Пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул сонгIа мыхала аьхкай 11 миллион сонгIча сома мыхла товарни продукци. ТIехкхочашъяьй валови продукци арахецарен къахьегама овсарле лакхъярен бархI бетта план а.

Уж къахьегама толамаш даха вIаштIехьдаьннад республикерча дукхагIйолча промышленни предприятей коллективаша шоай болхи социалистически яхьи ахетамца вIаштIехьъяккхарах, шоай кхочамехи торонехи бизза пайда нийбарах. Керттерча дакъе царех я бригадни формагIа къахьегам вIаштIехьбаьккха йола коллективаш. Из керда форма шерра дIайоаржа а яь, къахьегаш йолча коллективай опыто хьаьта хьахьекхар ши-ше беш хиннача балхагара коллективни къахьегамга бовларо дерригa технико-экономически хьокхамаш тоадаь хилар. Цу прогрессивни формагIа болх беш йолча предприятешка лакхъенай къахьегамо овсарле, чIоагIъеннай къахьегама дисциплина, балха ха зехьа йоаеита дикка кIезигденнад, кхыча цехашка, производствашка къахьега баха йиш йолаш мукъабуяллйт болхлой.

Республика ерригача промышленносте бригадни формагIа къахьегам вIаштIехьбаьккхаб 23 эзар болхло чувоагIача ши эзар совгIа йолга бригада коллективаша. Цу кердача методагIа къахьегара дукхагIа болхлой юкъеэзача предприятеша даим тIехкхочашъю пачхьалкхен планаш тIайийца социалистически декхараш, дика хул цар дерриге технико-экономически хьокхамаш. Масала, хьаэцаргья вай Грозненски ацетонови завод. Укхаза берриге къахьегаш болча болхлоех дигь дакъа бригадни формагIа къахьегам вIаштIехьбаьккха ба. Цу предприяте коллективо итлагIча пятилетка шерашка хьалха латтам хьайоагIа. Укх шера продукци мыхала яккхаре бархI бетта план 104 процент кхочашъяьй, арахеца продукци тIаккхийттай ворхI процент, къахьегама овсарле лакхъяра задани ши процент тIехкхочашъяьй.

«...Къахьегам вIаштIехьбаьккхара бригадни форма цхьайттталегIча пятилетка керттерчарех цаI а хинна дIаоттаела» аьнна белгалдаьккхад КПСС ЦК, СССР Министрий Совета сацам тIа. Кердача формагIа болх бара къастта йоаххо ю «Красный молот» заводе. Вай республике эггара хьалха из кердадар юкъедоаладаьрех я из. Цу кердача формага яла кийчлуча предприятеша пайда эца йиш йолаш йоккха опыт Iоальйт цо. ХIара шолагIвола болхло, хIара кхаь станочникех юнъ бригадни формагIа къахьегаш ва. ХIанз юкъарча цхьан-нарядагIа алапи нийдеш болх беш я укхаза 150 гергга бригада. Царех я хIанзлехьа пятилетка заданеш дикка тIехкхочашъяь йола Гудушаури керте латтача станочникий, Клименкос, Рыженкова, Брызгунова, Олейникова, Кочумарова, кхыгар кулгалдеча котельщикий, токарий бригадаш. Цу бригадашка цхьаьккха сагa вац массехк балха говзал йоацаш.

Хаддаза пачхьалкхен плани тIайийца социалистически декхараш тIехкхочашдеш хьайоагIа кердача формагIа къахьегилга иштта дика вIаштIехьдаьккха йолча «Промавтоматика» НПО опытни завода, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода, «Севкавнефтегазпереработка» производственни объедиенье, кхыча предприятей коллективаш.

Цхьабакъда, кердача формагIа къахьегам вIаштIехьбаккхарах доалаш дола беркат доккха долга ховшше а из болх эсала лелабеш цхьайола промышленни предприятеш я республике. Цудухьа кхыча тайпара да цар производственни гIулакхаш. Царех я цементни завод, нерудни гIишлон материалаш йоахен чакхйоахен Карабулакски завод, Грозненски кога гIирс бу фабрика, Назрановски Малгобекски кирпичаш ю заводаш, кхыдараш. Масала, укх шера бархI бетта соахка цу юкъа хаьаачул 25 процент локъенней къахьегама овсарле цементни заводе, зехьа йоаеш йола балха ха 1,6-аза дукхагIа хиний. ХIаьта кога гIирс беча фабрике зехьа йоаеш йола ха диазза дукхагIа я. Нерудни гIишлон материалаш йоахачен чакхйоахачен Карабулакски заводо кхочашъяьнац къахьегама овсарле лакхъяра бархI бетта план, соахка укх хана йоаьчул алхазза дукхагIа балха ха зехьа йоаьй.

Иштта болх белга дIахо ла мегаргдолаш гIулакх дац. ТIехьаэсача е технико-экономически хьокхамаш эсала долча предприятей кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей сийлен декхар да бригадни формагIа къахьегам вIаштIехьбаккхара болх цIенхаштта тоабара дерригa низаш оарцагIдахар. Къахьегаш бараш кIезиг е беш, арахеца продукци дукхагIа хилийта, къахьегама овсарлен производства эффективности лакхъен торо лургья цу гIулакхо.

Цехий, участкай кулгалхоша хаддаза йоаххо е сэзи гIулакх да юкъерча цхьан нарядагIа алапи нийду бригадаш дукхагIа хулийтилга. Цу гIулакхо айбу хьалхашка латта декхараш дизза кхочашдара хIаранена тIалатта бехктокхам, балха тIа тIехьаэнсар кхераш хIара болхлочо шийхьинар кхо ца деш къахьег. Болхлоша шоайла эшаш дола новкъостал ду. Нагахьа санна тесса болх лелабеш е къахьегама дисциплина телхаеш болхло куле, цо цу гIулакхех дола жоп лу бIарччача коллективана хьалхашка.

Партийни профсоюзни собранешка е комитетий заседанешка, производственни совещанешка хан-ханнахьа дувца увттаде деза коллективни хьисане къахьегам вIаштIехьбаккхера дешаш. Бригадни формагIа къахьегача коллективай опыт шерра йоаржа а еш, цох доалаш дола беркат дIадовзийта деза массанена а. Юкъарча цхьан нарядагIа алапи нийдергдолаш йола бригадеш дукхагIа хилийтара тIеберзабе беза болхлоешта юкъе беш бола организаторски кхетамен болх. Цу балха тIа новкъарле ерг йола кхочамбоацараш да нийсдалийтара дерригa шоай низаш оарцагIдаха декхарийла ба предприятей кулгалхой.

Бригадни формагIа къахьегилга цIенхаштта тоадара бовкха бехктокхам тIалатт бригадирий советашта, хьехамчашта, НОТ-а лабораторе с бюро членашта. Кердача формагIа къахьегарах доалаш дола беркат, пачхьалкхена а болхлошта моашта а хулеш бола пайда хаха дIабовзийта беза цар.

Коллективни хьисане къахьегам вIаштIехьбаьккхача бригадашка цхьаккха дича а ла мегаргдолаш гIулакх дац къахьегамен производственни дисциплина телхаеш бола болхлой нийслулга. Овлангара деза эргадаьккха тоаде деза материально-техническа Iалашо елга, Iилма-технически прогресс сихъелга. Хаддаза балха юкъехувла еза керда техникен дикагIйола технологии, бизза пайда эца боагIа балха ханах, оборудованех, производственни низалех. Цу гIулакха шоай дерригa низаш оарцагIдаха деза инженерно-технически болхлоешa.

КПСС XXVI СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Укх шерара планаш тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара къахьегаш ба республика колхозийн совхозийн дукхагIйолча фермай къахьегамхой.

Соахка 16 сентябрь хьатIа кхоачаш хиначул дукхагIа я хIанз хьайбаш лелaдераша пачхалкхенга йоккха шура, хIаьта ткан фуаин доккхара нийс бетта планаш хавал хьалха кхоачашъяьй.

Къаьстта дика хьоккамаш гойташ хьабоагIа укх шера Назрановски, Ачхой - Мартановски, Гудермесски, Шелковской районий шурий-товарни фермай болхлой. Масала, назрановцаша — 9 процент, ачхой-мартановцаша — 8, щелковчанаша — 5, гудермесцаша — 3 процент дукхагIа шура йоаж хIанз пачхьалкхенга, соахка укх хана ехкачул.

Цуица цхьана, торонаш цхьатарра йоллаше а, цхьайолча районаша йоккха шура лаьгIъяьй. Масала, Малгобекски Надтеречни районаша нийс процент кIезигагIа шура ехкай пачхьалкхенга, соахка укх хана ехкачул, хIаьта Наурски районо — 2 процент, Сунженски — 5 процент кIезигагIа.

Яккханза йиса шура яккха я из пачхьалкхенга йохкара планаш, тIайийца декхараш кхоачашде а торонаш я республика фермашка. Царех ма хулла дикагIа пайда эца хьежа беза хьайбаш лелaдераш тIехьа тIайоагIача хана.

Хьинар ца кходеш

КПСС XXVI съезда дикача къахьегама хьокхамашца накъадахара тIехь - тIехьагIа чIоагIлагIа социалистически яхь иржаш латт Сунженски района Цlеча Эскара цIерагIча колхоза № 1йолча шурий ферма хьайбаш лелaдераштa юкъе.

Детташ долча доаханна а дукхагIа е кIезигагIа шура лу шоашта деча гIулакхага хьежжа. Цу колхозе дика йовзаш я доярка Калиматова Хамисат. Хьинаре къахьегаши шийн болх дика бовзаш сагa я из. Дукха ха я цо хьайбаш леладу, хIаьта боккъонца шийн дега беза болх а лехаб. Цудухьа Калиматовас массе хана дика хьокхамаш доахаш къа а хьег. Цlаккха а лоца йоллйташ шура йоацо ше лелaдеча доахангара. БIубенна гIабоахаш йоаш доярка укх пятилетка тIехьарча шера а. ХIара бетта-бетта шура яккхара график хавал хьалха кхоачашъеш хьайоагIа из. Укх сентябрь бетта 1981 шера чотах къахьегаш я Хамисат. ХIаьта шера планагIа 1808 килограмм яккха езача Калиматовас хIанзале яьккхай кIарэ ше кхоабача Iаттагаре 1848 килограмм шура.

Доакъар дика хиларга хьежжа дукхагIа продукци лу хьайбаша. ЛерттIа из дIателаш ца хилча толам боаккхалац. Цу гIулакха а массанена масал дIахьокх Калиматовас. Доакъарах кхом хеташ, цхьа килограмм хилтал хIама цох ца дойташ, хьайбаша дикагIа дуаргдолча тайпара дехи цо из.

Иштта хьинар ца кходеш болх бу КПСС XXVI съезда сийна къахьегама вахте а этта къахьегача колхоза дикагIча доярка Калиматова Хамисата.

А. КОЛЕСНИКОВ.

ЧУЭЦАШ Я КОМСАШ

Дяь шу хьалха комсаш дIайийра Гудермесски района «Дружба» совхозе. Цул тIехьагIа кхы а тIаюэш хIанз 500 гектар лаьтта дIаловц боахаме цу культуро.

Эггара хьалха дIайийна комсаш хьийкъай укх шера. Уж тIатеIIа чуэцаш я хIанз. На болх чакхбоаккхаш доккха дакъа лоаш Гудермесерча хьехархой кийчбеча училищерча студенташа. Цхьа бIаьн ах бIаьн саг ва училищера совхоза комсий кхашка къахьегаш. Дика вIаштIехьдаьхад цар балха хьалаш. Дийнахьа кхоаза бIайха кхача лу. Студентий группашта юкъе яьржача яхье кIира хьалхара моттиг яьккхача группана 150 сом ахчан премии лу. ДIадихача кIира яьча итогах премии А. Колесникова кулгалдеча группана елар. Цул совгIа, хьувкъам чуберзабаьчул тIехьагIа яьча итогеIа 10 тоннал дукхагIа комсаш гульбьча хIара сагa ши бIаь сом, ворхI тоннал дукхагIа — цаI-ах бIаь сом, ялх — 75 сом ахчан премии лургья хIара сагa. ХIаьта, нагахьа санна комсаш шоай ханнахьен цIенен чуйпа йоакхе студенташта совгIата телевизор яла сацам баьб.

ХIанале 50 гектара тIара комсаш чуераяьй. Дика хьийкъай укх шера из культура. План 32 йолаш хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 45 центнер чуэхь. Кхы а дукхагIа комсаш чуэц Алалова Амината кулгалдеча бригаде.

КПСС XXVI съезда дина совгIат кийчдар духьа план 630 йолаш укх шера пачхьалкхенна эзар тонн комсаш дIаяла социалистически декхар тIайийцад совхоза къахьегамхоша. ЛаьрхIар кхоачаш шоай низ дIакховчаргхиларах шеко а яц цар.

М. ХАМАТХАНОВ.

IА ХЬЕЖАРГДАЦ

Хьайбаш лелaдерий балха керттерчарел цхьа оагIув я хьинаьхьен дикан хьайбашта Iан кийчо ергa. Хьайбаш перттIа кхоабилга Iалашдер.

Назрановски района боахамашка из гIулакх миштa латт хьожаш хилар укх денoшка «Сердало» газета рейдови бригада.

Укх шера Назрановски района совхозашка цхьанне а шера хьелкегIа цо киннача тайпара дукха гIоне а моша а доакъараш Iалашдаьд. Цхьан шерах ах шерах тоьал доакъарий кхоачам баьб «Назрановский», «40 лет Октября», «Экажевский» совхозашка, совхоз-техникуме. Районе кIенз а дIахо кийчдеш да тайп-тайпара доакъараш.

Хьайбаш перттIа Iенгара дака йиш хулийта цхьа оагIув мара ец доакъарий кхоачам бар, мелла дика бале а. Боккхача лоархIаме я цун шоллагIа оагIув — каннаьхьен дикен доахан латта моттигаш кийчъяр. Цу дакъе каннаьхье йоахо яьй цхьайолча совхозий кулгалхоша.

Тхо да «40 лет Октября» яхача совхоза Долакха-Юртарча шурий-товарни ферме. Гуш да, совхозе кулгалхошен партком хьайбаш йIайхача помещенешка Iенгара дахара йоагIаш йола йоакхо ерга. Цхьайолча помещенешка ремонт еш латт, керда кьаьш аьыд, къаьнеча помещенешка механизаци яьй. ДIачувоалгаше бIарг гIатт хьайбаш лелaдераш тIаьехаш йолча лозунгашта: «Кердача къахьегама толамашца жоп лургда вай КПСС ЦК июньски (1980 шера) Пленуме решенашта», «Ханал хьалха кхочашъергья вай иттлагIа пятилетка», кхыдараштa.

Тхо мел хиннa помещенеш кIийлеаш бетон а етта шаьрьяьй, кораштa кизгеш тезад. Уж балхаш доьд лаьрххIа вIашагIъеллача бригадо. ЛерттIа кийчъяьй акхан загонаш а. Къаьстта дика тоаьяь телятник. ЦIена а чуяье, тоаденна да Iаьсий а, хIана аьлча цIенача, сийрдача латт уж моша силос а юаш.

ОарцагIбаьхкаб районерча «Сельхозтехника» бохлой а. Автопоилкаш тоаеш, изо ара доахен доакъар дIателен транспортераш уттаеш ба уж ферме. Массанаье а кIира тохаш латт. Лоаща аьлча, гуш да кийнаьна тоаь а бенна Iан кийчо укхаза лерттIа елга.

Иштта дика ремонт еш боахк «Экажевский» совхоза хьайбаш лелaдераш а.

Цхьабакъда, из ала йиш йоацаш дац «Назрановский» совхоза Аьлтий-Юртарча шурий-товарни фермах. Помещенешка дIачувоалаше пенаш зьалдийтта доаькха тайп-тайпара къьхатеш бIаргадайра тхона. Царна юкъе дар парте Центральни

РЕЙД

Комитета тайп-тайпара социалаш. Укхаза ле дояркаша гIайийца декхараш.

Цига кхийттар тхоех ферма бригадир Костоев Хаметхан.

— Миштa лел шун фермана ремонт яра гIулакх? — хетт оаха цунга.

— Дерригa а тха ферме 580 бежан да, царех 341 етт ба, — хаьш дуец цо. — БархI корпус я тха ферме: кхоь Iаьсий лелаеш, цаI доахан дахка отделенни йиъ доахан чулаттаьши. 20 августе доладеннад тхо ремонт е, цу гIулакха вIашагIъеллай Ведзижев Iалихана кулгалдеш йола гIишлон бригада. Цу бригадаца болх беш ва виъ болхло. Царна юкъе я Баркинзоева Люба, Медова Хьаьифа, Костоев Iалауддин, Сагов Жарап. Цар ерригa помещенеш цIеньяьй, транспортера скребкаш хийцай, кIира тохаш, басар хьокхаш ба. Цхьабакъда, таханарча дийнахьа цхьа корпус мара тоаьь яьннац. Из болх хьалхагIа дIаболабе йиш йолаш дар тхо, цхьабакъда, кхаь бетта электроэнерги йоацаш лаьттар болх ца беш. Дукхаза хинна со районерча электрически сеташте кулгалдеш вола Дударов Мурад волча, цхьабакъда, техан мара из хилийтара оарцагIбаьннабеш уж. Цул совгIа, тха гIишлош ю бригада тха тхоай фермана ремонт яра дукха сагота яц. ХIана аьлча Назрановски районе дукхача предприятешкара болх яьа а нийца балхаш деш я цa. Ханнахьа гIишлонхой оарцагIбаьннабелара дикагIа лелaргдар тхо балхаш.

Дукха за йоацаш мара корпусашкара трансформатораш хувца болабеннабац района «Сельхозтехникера» блохлой а. Тхо хинначе дийнахьа (из дар 15 сентябре) шин корпусе араш хийца баьннабацар уж.

Iан кхоачам беш гIоме доакъараш кийчдаьд цу ферма. Укхаза аргIаш даь латт 500 тонн йол, 1200 тонн чa, 550 тонн сенаж, 1200 тонн силос. ХIанз кхы а силос кийчъеш ба совхоза хьайбаш лелaдераш.

Геттара во лел хьайбашта помещенеш тоаяра гIулакх «Малгр» яхача совхозе. Эггара хьалха укхаза бIаргагур — цхьаккха тайпа постам ца хилар. Фермана гонахье карти лезбарьераш яц. Шин мугIарагIа Iаьсий латта помещени а. Доккхаденна да цун уйнащ, кIира тоханза я кормушка. юкъ-юкъе корашка кизгаш дац, массанахьа а гизгий мазеш доахк, лампаш яхкац ксленшна, йIоахьанза а маIараш.

Иштта воча хьапо я бигь мугIарагIа доахан латта корпус а. Цхьадолча корашка кизгаш дац, йIоахье езаш я маIараш, кIира тоханза я кормушкаш, янза я дезинфекци. Дукха хIама дац укхаза Iан кийчо яра де дезар. Цхьабакъда, ханнахьа це деш дисача гIулакхех тIехьагIа бокъха къовзам хила тарлу. Iа хьежаргдац хьайбаш лелaдераш кийчо ць баларга!

ХIаьта тхо укхаза хиннача дийнахьа цхьаккха саг вацар ферме кийчо еш.

ТоьаIш дац укхаза доакъар а. 300 тонн йол, 320 тонн сенаж, 475 тонн чa мара кийчдаьдац укхаза. ХIана силос чуйоллаш боахк механизатораш, цхьабакъда цох кербамид тохац шоай силаде из йоллаше а.

Iай доахан чуоттаде деза ха тIеналача гаьна яц. Боахамий кулгалхой, партийни организацей, берригача хьайбаш лелaдерий сийлахьа декхар да хIара хьаьтах пайда а эцаш Iан кийчо яра балхаш мамотта сихагIа чакхдахар.

«Сердало» газета рейдови бригада:
Б. ХАЛМУРЗИЕВ,
Назрановски района юртбоахама управлене перттерча лера декхараш кхоачашдер:
М. АЛБОГАЧИЕВ,
«Путь Ленина» газета редакце болхло;
А. САГОВ,
тха соб. корр.

ДИКА ЛОАРХIАБУ

Тха Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза йоккха хьетт я тайп-тайпара культураш дIаоттаеа. ЦIенъе а, йокъае а йиш йолаш. Боккъонца кийчъяьй из механизацин машинаши а оттень, складаши отараши а даь.

Хьинар дола болхлой ба цига къахьегаш, хIаьта шоай декхарех дика лоархIа а бу. Лоашача хана сиха цIендаь а даьккха пачхьалкхенна дIаделар кIа. мукх.

ХIанз укх деношка хьажкIаш цIенъеш, хоржаш боахк болхлой. Барт тайца къахьегаш хиларах дика аьттув боал цар уж балхаш а сиха дикеи чакхдаха.

Хьатта хьатIаэнача кхо бIаь тонн хьажкIех ши бIаь тонн харжаа хержа пачхьалкхенна дIаеннай.

Ерригa тха коллектив хьинаре къахьегаш я. Царна юкъе къаьстта овсарле лакха йолаш къахьег боахлошa Хасарова Таибата, Мучаева Iайнаiа, АВТ лелаеча мастера Умаров Мохьмада, Матаев Берсас, Татаев Ахьмада, кхыбараша.

Совхоза механизатораша дош деннад лоашача хана хьажкIаш чуийца яха. Цу гIулакха дика дакъа а лоаш, хьинар ца кходеш къахьегаргда тха хьаттарта болхлоша а.

А. ИСРАИЛОВ,
«Лермонтовский» совхоза хьатта заведующи.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ЭКИПАЖ КОСМОСЕ

ТАСС хоам

1980 шера 18 сентябре московски хавах 22 сахьати 11 минот яьлча Советски Союзе урагIадахийтад «Союз-38» яха космически кема.

Космически кема лехкаш я дунен халкъашта юкъера экипаж: кема командир Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт Романенко Юрий космонавт-тохамхо, Куба Республика гражданин Арнальдо Тамайо Мендеси.

«Союз-38» яхача кема никъбара программагIа лаьрхIа да «Салют-6» — «Союз-37» яхача орбитальни комплексах из дIакхотта а 1980 шера 9 апреле деха лаьттана юкъерча орбите тIа болх беш болча космонавтаща Поповцеи Рюминцеи цхьана Iилман тохамаши эксперименташи яр а.

«Союз-38» яха кема урагIадахийтад «Интеркосмос» яхача программага хьежжа. 1978 шера деха дунен халкъашта юкъерча экипажаца а болаш советски космонавташца цхьана космически аренашка тохамаш деш хиннаб алх социалистически мехкара викалаш.

Советски, кубински космонавтаи кхе а болаш дунен халкъашта юкъерча ворхIлагIча экипажо никъ беш хилар Советски Союзеи Кубаи халкъашта юкъерча доттагIалли, шиккхе а вежарашха бола моxк айхха бувзам болаш хилара кердача тайпара тешал деш хIама да.

«Интеркосмос» яхача программагIа космически тохамаш деча эггара хьалха дакъа лоацам ца малхбузен полушарерча социалистически мехка —Куба Республика — викал.

Космонавташ Романенкои Тамайо Мендеси могаш маьрша ба, «Союз-38» яхача кема бортови системаш перттIа болх беш я. Экипаж программа планагIа лаьрхIар кхочашде йолаекнай.

Полковник РОМАНЕНКО Юрий Викторович

Советски Союза Турпал, СССР летчик - космонавт Юрий Викторович Романенко ваьв 1944 шера 1 августа Оренбургски областа Бузулукски района Колтубановски яхача поселка.

1966 шера цо чакхъьаккхай Черниговски лехкара военни авиационни летчикий училище. Цул тIехьагIа летчик - инструктор волаш тIеме - фагарча низамца гIулакх деш хиннав.

Ю. В. Романенко — 1965 шера дешн Советски Союза Коммунистически парте член ва.

Юрий Викторович 1970 шера деха космонавтий отряде ва.

Шийн эггара хьалхара 96 денни-бусо баь космически никъ Ю. В. Романенкос баьб «Союз-26» яхача кеман «Салют-6» яхача орбитальни станцен командир волаш 1977—1978 шерашка.

ХIанз Юрий Викторович заочно дешаш ва Ю. А. Гагарина цIерагIча тIеме - фагарча академе.

Подполковник АРНАЛЬДО Тамайо Мендес

Куба республика гражданин Арнальдо Тамайо Мендес ваьв 1942 шера 29 январе городе Гуантанамо болхлочун дезала.

Школе дешаш волаше а болх беш хиннав Арнальдо. Кубински революци котъяьначул тIехьагIа авиационни училище деша вахав, из чакхъьаккхачул тIехьагIа Куба республика революционни гарзашцарча низамашка гIулакх деш хиннав. ЦхьоалагIча класса военни летчика говзал йолаш ва.

Арнальдо Тамайо Мендес — 1967 шера деха Куба Коммунистически парте член ва.

1978 шера волавенна из Ю. А. Гагарина цIерагIча космонавташ кийчбеча центра «Интеркосмос» яхача программагIа никъ бе кийчеала. «Союз» яхача лоакхаш долча кеман «Салют» яхача орбитальни станцен программагIа дешаш йизза курс чакхъьаккхай.

СТАРТ ЕШ «СОЮЗ-38» ЯХАЧА КЕМА КОМАНДИРА ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

Деза новкъостий доттагIий! Тахан «Союз 38» яхача кемаца космически никъ бе бола вежарашка болча шин мехка — Советски Социалистически Республикай Союзеи Куба республикеи гражданаш.

Са доккха сий дейд Советски космически кемашцеи орбитальни станцешцеи «Интеркосмос» яхача программагIа социалистически содружества мехкий космонавташа цхьана деш дола тохкамаши эксперименташи дIахоякьар шин декхар долча ворхIлагIча дунен халкъашта юкъерча экипажа командир сох барах.

Из цхьана беш бола никъ вай мехкашта юкъера цхьана леладу гIулакхаш беркате хилари Советски Союзеи Куба республикеи халкъашта юкъера доттагIал цIена хилари кьаьхкаш хIама да.

«Союз-38» яхача кема экипаже цIерагIа аз дIахойт: космически никъ бе кийча да, дерригa сайна мел ховр, опыт дIалургья аз из сийлахь а бехктокхаме а задени кхоачашъяра.

«Союз-38» яхача кема командир СССР летчик-космонавт Романенко Юрий.

СТАРТ ЕШ «СОЮЗ-38» ЯХАЧА КЕМА КОСМОНАВТА-ТОХКАМХОЧО ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

Деза новкъостий доттагIий! Са, Куба Республика гражданина, Куба Коммунистически парте члена доккха сий деш «Союз-38» яхача космически кеман, «Салют-6» яхача станцеи дунен халкъашта юкъерча экипажа юкъе а волаш никъ бе вахийтарех.

Доккхал ду аз са дайе кхыча социалистически мехкашца цхьана машерен адамлен вахара-хьелен хьашташ бехьан бехьан долаш «Интеркосмос» яхача программагIа космически тохкамаш деча хьинаре дакъа лоацаш хиларех.

Айса беш бола никъ хатабу аз Куба Коммунистически парте шоллагIча съезда, паргIато дукха еача, 21 шу хьалха революци яьккхача кубински халкъа.

Мукъаба сона цIенча дег тIара беркал ала Куба Коммунистически парте Центральни Комитетаи Куба Республика правительствании, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетаи Советски правительствании боккха тешам боларе.

ДIахойт аз: «Союз-38» яха дунен халкъашта юкъера экипаж тIайола космически кема никъа даха кийча да, дерригa ниа, мел хоар дIалурга аз йоагIача тайпара тIайийна сийлахь задани кхоачашъяра.

«Союз-38» яхача кема космонавт-тохкамхо Куба Республика гражданин Арнальдо Тамайо Мендес.

ГУДЕРМЕССКИ РАЙОНА № 92 ЙОЛЧА СУВОРОВ-ЮРТОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕПУТАТ ХАРЖАРА ДЕНАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

«Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьара Совет харжара хьаьъехьарча» Нохч-ГIалгIай АССР Закона 57-ча статьяга хьежжа № 92 йолча Суворов-Юртовски хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат харжара хоржамаш де оттадолда кIирандийнахьа, 1980 шера 19 октябре.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1980 шу. 18 сентябрь.

ЦАI ДОЛА ПОЛИТДИ

ДIадахача ерача дийнахьа республике чакхдаьккхар аргIанара цаI дола политди.

ТрадицегIа къахьегача коллективашкеи нах бахача моттигашкеи къамаьлаш дир КПСС обкома докладчикаша — бехктокхаеча партийни балхахоша, министерствайи ведомствайи кулгалхоша, профсоюзнии комсомольскии балхахоша, хIаьта иштта парте городскойи районийи комитетий лекторашa. Цар къамаьлаш хетадаь дар «Л. И. Брежнева Алма-Ате торжественни заседане даь къамаьл — партен халкъен балха деналe программа» яхача темана.

КПСС аргIанарча XXVI съезда сийна яхь йоаржаярца, юрта боахам, капитальни гIишлош хьалъяр дIахо дегIадоаладарца, промышленноста керттерча доакъошта модернизаци ярца дувзаденна Л. И. Брежнева еина указанеш, белгалдаьхар къамаьлаш даьраша, йизза йоагIаш я вай республика къахьегача коллективай балха а. Мехка хьалха латтача коллективаша дIадоладаьр хьал а лаьца Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша парте съезда сийна дукхагIа дола социалистически декхараш тIа а ийца толаме кхоачашду. Белгалдир, хIаьта а цхьайолча предприятешен организацешен продукци дукхагIа яккхара а цун дикал айяра а йолаш йолча торонех кхоачамболаш пайда эцаш ца хилар.

Цу дийнахьа цехашкеи мехкаьтта промыслашкеи, фермашкеи кхашнарча станашкеи къамаьлаш дир партийни организацей агитаторашеи политинформаторашеи.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА— ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ЛОАРХIАМЕЧА ХIАМАЙ ДУКХАГIА УЙЛА ЕШ

Юккъанцарча парторганизацей вахара бехктоккхмс ха я сентябрь. Промышленноста а юрта боахама а ерригача участкашка даьча балхий итогаш ю коммунисташа. Шалински райпищекомбинате уккх денонска хиннача отчетно - хоржамий партийни собране ль отчетни доклад юнцаш партийни организацера цхьадола кхоачамбоацараш гучадаьхар, уж дIадахара хоадамболлаш де дезараш белгалдаьхар коммунисташа.

— КПСС XXV съезда решенеш чакх а йоахаш, пятилетка тIехкхьарча шера дIаяхача ханара производственни планови заданеш лоархIамеча хьокхамашта толамца кхоачашъяьй вай коллективо, аьлар ше доклад еш райпищекомбината юккъанцарча партийни организаце секретара Тамкаев Адама. — В. И. Ленин ваь 110 шу дизара накъадолхаш вай мехкарча берригача къахьегамхоша доккхий толамаш дахарах къаьстта лоархIаме да вайна ер шу.

Шалински райпищекомбината коллективо арахеп 15 тайпара - консерваш, кхыйола продукци. Арахецача продукцех укх шера цхьаккха рекламаци енац торговле организацешкара. ХIаьта «компот - горошка» яхача цхьан продукцена пачхахьалкхен дикала Знак еннай. Цо хьахьоки, администраце, партийни, профсоюзни организацеша продукце дикал лакхъяре йоаххо елга. Отчетни хана 9 собрани яьй къахьстама овсарле лакхъярен арахеца продукци дикагIа хилийтарен дешаш дувцаш. Халахете а, уставо дIадехараш лерттIа кхоачашдеш бац цхьабола коммунисташ. Партийни бехк балла хIама даьдеце а массехкааза партийни дисциплина толхаьй коммунисташа М. Зайпулиевен А. Эскархановей. КIеанга бала болаш хиннаб уж райпищекомбината вахара.

Партийни собранешка дийцаа экономически дешара системе коммунисташен парте боацарашен дешарах, профсоюзни, комсомольски организацей билхах дола дешаш.

Коммунисташа хьинаре дакъа лоацаш чакхъяьлар собрани.

М. ЭПИНДИЕВ.

Кердадараш, событеш, факташ

«ЗНАНИЕ» ЯХАЧА ОБЩЕСТВА СОВГIАТАШ ДIАДАЛАР

Политически Iилмайн знанешта пропаганда еча доккхий гIулакхаш карагIдуьлларах цIи хеза болча советски Iилмахошта «Знание» яхача Ерригсоюзни общества доккхагIа дола совгIаташ — академика С. И. Вавилова цIерагIа медалаш дIееннай.

Из медаль хIара шера тел общества дикагIволча 20 — 25 лектора. Медаль ишттa лу Iилман знанеш дегIайоалаярац уж дIайоаржанарац юкъе доккха дакъа лоацича кхыча мехкашкарча прогрессивни Iилмахошта а. 1980 шера из совгIат деннад чехословацки Iилмай Академе вицепрезидента Богумил Квасила.

ХIара шера ладувгIаш барашта лекцеш еш «Знание» яхача общества 65 эзар совгIа волча лектора. хIаьта царга ладувгIараш 3 миллион сагага кхоачаш дукха хул. Уж лекцеш чулоацам кIоарга болаш, кхетее атта йолаш хул.

ЧIоагIа теркам беш лелалу лектораш хьакъкоастабара гIулакх. Царна юкъе дукха ба боккхий Iилмахой, цар цIерашца дувзадена Iилманен техниканен карагIдаьнна кердадараш а долаш. Раьза болаш дакъалоац цар общества балха юкъе.

Академика С. И. Вавилова цIерагIа медаль еннараш юкъе ва — СССР АН президент, Ломоносова цIерагIча Московски пачхахьалкхен университета ректор, академик Логунов Анатолий — вовзаш вола советски физик-теоретик, СССР АН химе Института директора заместитель, академик Девятых Григорий.

Медалаш еннай ишта Латвийски ССР АН органически йоалача химе Института директора, академика Бруно Пурина, Азербайджанa исторе музея директора, Iилмай республикански Академе Азизбекова Пюста, Серго Орджоникидзе цIерагIча Московски управлене института ректора, экономически Iилмай доктора Козлова Олимпиадана, Пушкински музея-заповедника директора Гайченко Семена, кхыбарашта.

ЕГОРОВ Евгений,
АПН корреспондент.

ПРОПАГАНДИСТ

Къона коммунист Хомин Владимир Петрович кхерамзлен техникана вола инженер ва «Червленский» колхозе. Массада а шингара новкъостал эшшача, сиха дагза даргдоацар де дезача, кхоачамбоацараш дIадаха дезача метте кийслуш ва из. Шийболх чIоагIа дукха безаш хила веза, кIаьдвалар фуд ца хоаш пропагандистски болх бе ха кораяра.

— ЦаI дилсагIчоа новкъарле еш дац, — йоах новкъарле Хомина. — Вешта аьлча, пропагандистски балхо новкъостал ду сона сайна уллув болх беш бараш дикагIа, гаргагIа бовзара.

Аттестаци яра шу пропагандиста колхоза парткомо еннача характеристика тIа укх тайпара дешаш да: «Вевеча боарамe дийша волча шийца деша багIаращца кхетаме, творчески ю цо занятеш. Лоаппача хана дикa школа вIашагIйолла хайнад цунна. Сакъердаме, деша мел багIараша дакъа а лоацаш хул занятеш. Моттигера материал теоретически а чуйца кхетаме цхьана тарьъю, деша багIараша лоархIаш ва».

Кхьбараш Iомабаь ца Iеш, ше а Iомалу пропагандист Хомин. Хаддаза лохаш хул из пропагандистски опыт. Дика специалист а кхетам болаш а волча цо тIаийраза лакхъю шийн политически знанеш. Заочно дешаш ва Грозненски марксизма-ленинизма университетe, дамтериалъю дуцен халкъашта юкъерча вахара, коммунистически болхлойн болама проблемаш.

Ав дийкар цуигара политзанятешта цIе миштa кийчлу дувцар. Кагийча алапашца яьль конспекташ, газетех, журналех аьха чIегалташ, йоазош ду книжкаш хьахьекхар до сога. Царна дар юрте боахамих лаьца КПСС ЦК Пленумаша даь соцамаш, «В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьа» бь КПСС ЦК соцам.

— Уж деррига хIамаш сона балха хилиза даргдоацаш да. Пропагандист хаддаза, бIарччача кIирашна кийчлуш хила веза аьнна хет сона, ванита ваха веза ха хьатIакхаьчача минуте а ца кийчлуш, — дог тийша а волаш аьлар Владимир Петрович.

Карарча дешара шера марксизма - ленинизма лардий школана кулгалдеш ва Хомин. ХIанз Iомаю шоллагIча шера хьехаш йола «ДегIасичa социализма Конституци» яха курс. Дукха дика занятеш яьй пропагандиста вай мехка керттера закон Iомадеш. ТIайоагIача занятешка деша багIараша къамальлаш дергдолаш заданеш а телаш уж цар кхоачаш мишта ю хьежая. Масала, «Социалистически обществера сага паргIато» яха тема Iомаеча хана деша багIача А. Еловаевнайно, Н. Купрьяничевнайна, Г. А. Рогожина заданeи елар къахьегара, салаIаре, образованена, кьоаиал социально Iалашъяра йолча СССР Конституце статьяех шоашта хетар царга дуцийтар [illegible]

рера чIоагIа хоза [illegible] кхийлар къамаьлаш дьраша.

Массане а дакъа лоацаш санъардамен чакхъяьлар «Коммунизм хьалъяра дехараш кхоачашдеча Советски пачхахьалкхен аппарато лоацц дакъа» яхача темах йола занятии. Вай мехка Керттерча Закона статьяш кийчача хана деша багIараша дувцар харжархой наказаш кхоачийдара Червленски юрта Совета исполкомо деча гIулакхех лаьца. Цар замечанеш предложенеш исполкоме дIачуелар. КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума материалаш Iомаеча хана занятешка найда ийцар лаьттанцарен хьайбашкарен йола продукташ ялaрен кьахаза ялaрен кланаша кхоачашъярах, хьалхашна латта дехараш кхоачашдеча хIора колхозхочо къахьегамца лоацача дакъех волча новкъостал деннеех.

Политзаняте пропагандиста деша багIарашта дIабовзийтар «В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьа» КПСС ЦК-ас баь соцам. Белгальнар социалистически яхь хьакъехьара ленински положенеш — хьахиннараш дIадовзийтар, вIацин нийсдир. ДIа а хьа а эшаш чуйнна къамаьл хилар деша багIараш балха боахкача колхоза автогаража коллективе социалистически яхь мишта вIашт Iехьъяьнкхай хьоцаш. Цига дийцар кхоачамбоацарех, яхьа итогаш хан-ханнахьа еш ца хиларах, хьалхалаттарaй массаза а белгал ца бахарах. Уж предложенеш елар цехови партийни организаце.

В. П. Хомина кулгалдеча марксизма - ленинизма лардий школе дешаш 22 саг ва. Пропагандиста дийцар наьха политически санкетам хобаллал лакхбенна хилара, шоай знанеш шеръе, общественни вахаре дакъа лаца политически дешаро царна новкъостал деш хиларах. Деша багIарех дукха бараш агитатораш ба, колхозхошта юкъе беседаш ю цар. Царех ва электрик В. Н. Рогожин, профераш Э. Тасуханов, А. Елокаев, механик В. Н. Митрошкин, слесарь Г. А. Рогожин.

Вевза волча пропагандистах, шерра массе овгIорахьара хьашташ долаш волча сагах санна дувц автогаража коммунисташа Владимир Петровичах. Цуа истола тIа ладаш хул В. И. Ленина книжкаш, «Коммунистически кхетам балара актуальни проблемаш» яха Л. И. Брежнева двухтомник, «Партийни вахар», «Политически самообразовани» яха журналаш, газеташ.

— Владимир Петрович Хомин тха дикагIа болча пропагандистех цаI ва, — йоах «Червленский» колхоза парткома секретара В. П. Борискина. — Политзанятеш яра керда формаши методаши лехаш хул из даим. Из де дехарийла ву коммунист хиларо, шийна тIадилла гIулакх бехктокхаме лархIаро.

Е. ФАРНИЕВА.

Съездагара съездага

Иттлагча пятилетка шерашка Иркутски области Къилбаседе хьахилар керда индустриальни район—Усть-Илимски. Из дегIаяра керттера бахьан дар цига йилла Усть-Илимски ГЭС. Цун ерригa яхайтта агрегат болх бе йолаллийтай ханал хьалха, хIаьта цо хьалйй ше йолаелнача дийнахьа денз ворхъа миллиард киловатт-сахьат совгIа электроэнерги. Ангарски баскада йоккхагIъярех йола гидростанци ше хьалъярга дIадахар кхаметтаоттадаь яьннай. ХIанз низ бола плотина мраморца, гранитаца, алюминеца, кнагаца. ЧIоагIъеш тоаеш латт. Цун энергетически низaга хьежка хургъя из ше а.

Ангара аьттехьарча йисте хьалъяьй йоккхагIъярех йолча лесопромышленни комплекса цехаш. Уж хьалъеча дакъа лоацаш хиннад СЭВ членаш дола мехкаш. Цар укхаза лоаттаю материалаш, машинаш, оборудовани. Хьалъяь йоалаш латт целлюлозни завода хьалхара аргIа, чакхдоалаш латт цига пусконаладочни балхаш.

Усть-Илимск — ерригa союзни кхаь ударни гIишлон город. Цунна шефство лелаю комсомоло.

Хьалъеш а тоаеш а латт тайгерча Усть - Илимска микрорайонаш. Пятилетка йолаелча денз укхаза эксплуатаце дIаденнад миллион квадратни метр дика тоадаь наха чуIеш цIенош. Къилбаседерча мехка баха хайцараштa кхыча йоккхача индустриальни городашка санна паргIатонаш я. Сихха дуккагIа хулаш бога Усть-Илимске баха нах. хIаьта хIанз уж ба везткъа эзар совгIа саг. Из экономически социальни дегIайоалаяра иттлагIча пятилетке дIадахийтад 1,5 миллиард сом. Сихха дегIайоагIа укхаза целлюлозни дахчах хIамаш еш йолеш промышленность. Братски Усть-Илимски шийн тайпара йола плацдарм а хиннa дIалттай хургйола Богучански территориально-производственни комплекс вIашагIйоалларех.

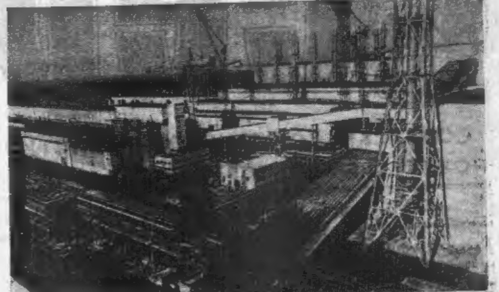

СУРТАШ ТIА: 1. Усть-Илимски лесопромышленни комплекс — тахан;

2. Варочни цеха дог. Целлюлоза доаладара чоалхийта процесса ерригача технологически схема керттера пульт;

3. «Аленушка» яхача детсаде шийн «форд» ба, бIаргча шера болх беш болаш.

Э. ВРЮХАНЕНКО суртaш.
ТАСС фотохроника.

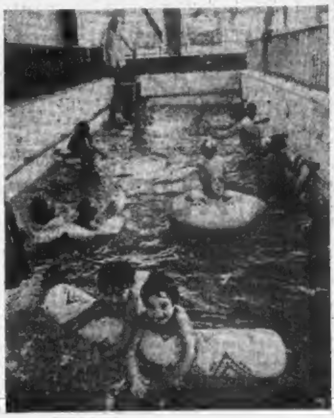

ДАЬЙ ГIУЛАКХ ДIАКХУХЬ КЪОНГАША

ГIалат хургдац Закаев Термула къахьегам биографи из зIамига волча хана дIайолаенний аьлча. Из деша вагIача хана каст-каста шийн да волча воагIар из. Да Надтеречни района «Минеральный» яхача совхоза воккхагIвола жа Iу а волаш болх беш вар. Ше дIа-са воалаш хилча дас жа Iул Термулага дIалора. Ховра цунна воIо де дезар дергдолга. Хоза хеташ доажадора Термула жа. Къаьстта дукха дезар цунна Iоахарий. Геттара гIадводар из Тийрка йистерча довкъашка уж лелаш бIаргадайча. Царца ловзар, кхувсалора. Аххан каникулаш чакхъяьлча безам боацаш къастар Термул жецара, хьежаш хулар юха ахна даларга. Из деррига а эувра къаьнача Бауде — Термула дас.

1971 шера къаьна жа Iу пенсе тIа водаш Iух хьанга дIалургда аьнна дукха сагот де дезаш хилаьзар. Вахара дуккагIа дола шераш дIадена гIулакх — жа леладелга — шийн зIамагIа волча воIага Термулага дIадала раьза хилар да. ХIанз, дуккха шераш дIаихачул тIехьагIа ала йиш я воIо даь тешам бобанзар, аьнна.

Жа леладара опыт Iомаяра Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозе ваха хилар Термул. Укхаза дика леладора жа, плана совгIа хьалкхедора Iоахарий. Цул тIехьагIа къона жа Iу хилар «Шелковский» яхача племзаводе. Укхаза яйзар гIорваьнначa жа Iун. Социалистически Къахьегама Турпала Эсмухамбетов Наурде опыт. Вовзаш волча жа Iуно дукха хьехар дир цунна, къаьстта теркам тIабахийтар жена де дезача гIулакхах.

Балха венача хьалхарча шера хьалхара котало яккха а вIаштIехьдаьлар цун. План 95 Iаьхар болаш, бригадо хIара 100 жийна тIехьа 101 Iаьхар хьалкхебир. Баьннача толамо дог айдир. Бригада хьокхамаш тIа-тIа лакхлуш доагIар.

1972 шера хIара 100 жийна тIехьа 122 Iаьхар хьалкхебир, 1973 шера — 131 Iаьхар. Бакъда, эггара доккхагIа дола хьокхамаш даха тIехьагIа вIаштIехьдаьлар бригада. 1974 шера хIара 100 жийна тIехьа бригадо 154 Iаьхар хьалкхебир.

Цу шера Даймехко лакха мах бир къоначa. бакъда, опыт йолча жа Iун балха. Цунна елар «Знак Почета» яха орден. Из доккха совгIат хьазцаш цо аьлар, из ца кхобеш къахьегаргда ше а бригадо а. кхы а лакхагIа хьокхамаш доахаргда.

Къоначa жа Iуно денна дош чIоагIа долга гучадаьлар бIаьсти жа дахка доладелча. ИйслагIча пятилетка тIеххьара шу районе эггара лакхагIа хьокхамаш а долаш чакхдаьккхар цо. ХIара 100 жийна тIехьа хьалкхебир 155 Iаьхар. Из толам баккхар бахьан долаш цунна елар ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота, совгIаташца дуйкхаза белгалваьхав комсомола областной комитето. Цун бригадана елар сийлахьа цIи — «коммунистически къахьегама коллектив».

Из цIи, наьха шийх бенна тешам боа ца беш , хьавоагIа Термул. Чакхъяьннача пятилетке бригадо планал совгIа 652 Iаьхар хьалкхебаьб. Из бIарчча Iул да.

Кхо шу хьатха бригадо хьанийцар хьалха диккаш долча жерчий керда Iул. Уж дар Грозненски фух дола жа. Укхаза а дика аьттув баьлар бригада: план 95 мара йоацаш, хIара 100 жийна тIехьа 105 Iаьхар хьалкхебир.

Геттара дика къахьийгар бригадо 1979 шера а. ХIара устагIанка тIера 4,2 килограмм тха даьккхар, планагIа 3,7 килограмм мара йоацача. Цул совгIа, хIара 100 жийна тIехьа 110 Iаьхар хьалкхебир.

ХIанз жа леладерашта де хьехар долаш, царна яха балха опыт йолаш ва Термул. Мишта вIаштIехьдоал хьа ишттал доккхий толамаш даха? — аьнна хаьттача, цо [illegible]:

— Цу гIуланха цхьаккха къайле яц. Керттера дар да ше тIаийца гIулакх творчески кхоачашдар. Толам баккхаре хаддаза тIаккхуаш хилар. Цох тийша ба коллектива берригa болх.

Из деррига а Термула бригаде долаш а да. Укх бригаде белгтала моттиг дIалоац искусственни осеменене. Iоахарий тIехьара кьоастадаьчул тIехьагIа 1,5 бутт баллаца жа дика кхоаб, цул тIехьагIа мара яц осеменени.

Т. Заниева бригаде 4 саг ва. Уж Термула бокхагIбола вежарий — Хьасанн Хьусена ва, иштта бригаде болх беш я Термула сесаг Довхан а. Бригаде болх беш мел волча сага хаддаза йоакхо ю жа Iула. Укхаза жа шин сменагIа доажаду.

Бригаде шерра йоаржаьй социалистически яхь. Т. Заниева кулгалдеш йола коллектив лакха хьокхамаш а доахаш, котьквл шийца яхь лелаеча Г. Зинаева бригадал.

Жа леладерий къахьегама а политически а хьинар айдаьд КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленума соцамаша.

— Тха коллектив, — йоах Термула, — чIоагIа кийчо еш я коммунистий форума яха ма йоагIара накъъаяхара. Карара пятилеткий къахьегаме, общественни вахаре хьинаре дакъа доацаш, лакха хьокхамаш доахаш чакхйоаккхаргъя оаха.

Из кхоачашдара тIадерзадаь да бригада члений деррига гIулакхаш, ерригa уйлаш.

Х. ЖАПАРОВ.

ПЯТИЛЕТКА ЧАКХЙОАЛАЧА ШЕРА—ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

КПСС XXVI-ча съезда яха майоагIара накъаяха кийчлуш я вай парти а халкъ а.

Советски наьха дика традици а хиина дIадоладеннад Ленински парте съездашта къахьегама толамашца, дерригача халкъа социалистически яхь керда йоаржаярца накъаухилга. Иштта хIанз а, берригача мехка санна, вай республике а тIехь - тIехьа шерагIа яржаш латт парте XXVI-ча съезда сийна «Грознефть», «Оргтехника» объединеней, «Новосельский» совхоза коллективай инициативагIа дIайолаь яхь. Массанахьа а къоабалдаь хьаллаьцад «Пятилеткана — хьинаре къахьегам. КПСС XXVI съезда даха мадоагIара накъагIоргда вай» яха лоазунг. Республике итташ, бIаьш коллективаша хьаллаьцай ишера заданеш Сийлахь - боккхача Октябра 63 шу дузаш кхоачашъе лаьрхIача москвичий инициатива. Шерра дIаяьржай хьалха латта почкнаш: «ХIара балха денна дикала Знак!», «ТIехьабусараш боацаш бе болх!», «Ханал хьалха хьалдергдв — ханал хьалха карадерзадергда», шера чIоагIача лаьттан тIоавех пхи эзар метр бурув тохар духьа бурув деттача бригадаша лелаю яхь санне йола творчески инициативаш, кхы яраш.

КПСС XXV-гIа съезд хиначул тIехьагIа дIадаха шераш вай республикана НохчГIалгIайчен берригача къахьегамхоша съезда решенеш, КПСС ЦК соцамаш практике кхоачашдара, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева указанеша рекомендацеши чанкъаха ра тIагIертта, чIоагIа къахьегаш хиина шераш дар.

Хаддаза дегIаух республика керттера дакъа — промышленность. Пятилетка шерашка йоккхагIа хиннай производства масштабаш, тоаеннай цуя структура. Пятилетка диъ шера промышленни продукци 7,2 процент дукхагIа хьаьй республике, ханал хьалха, дIадахача шера 16 декабре, кхоачашъяьй продукци маьхала яккхара 4 шера план.

Ханал хьалха кхоачашъяьй промышленни продукци маьхала яккхара борхI бетта план. БорхI бетта план кхоачашъелга Iалашдаьд.

Промышленни предприятешка, гIишлош хьалъеча, транспорте, колхозашка, совхозашка шерра яхь йоаржаьй 1980 шерех бIарччача пятилеткан планнии социалистически декхараши толаме кхоачашдар духьа. Шоай пхе шера заданеш шоаш кхоачашъярах хIанзле а рапорташ деннад производстве хьалха латтача 7200 болхлочо, 270 бригадо, 80 гаргтача смено, участко, цехо, 19 предприяте, цу даькъе «Грознефть», «Промавтоматика» яхача объединенеша, «Старогрознефть», «Сунжанефть» яхача НГДУ-ша, бурув тохара балхий Грозненски управлене, ацетонови заводо, Шалински леспромхозо, НохчГIалгIай гIишлошъяра управлене УМС-о, «Новосельский», «Родина», «Пригородный», «Новогрозненский», «Юбилейный», «Южный», «Новогорский» совхозаша, къахьегама кхыча коллективаша. Шоай пятилеткаш бIу-бенна чакхйоалаш йоахк «Грознефтеоргсинтез» яхача, шурий промышленноста, хIамаш тегача производствай объединенеш, «Красный молот», ГI. Ахриева цIерагIа «Электроинструмент», «Пищемаш» яхача заводий, кхыйола коллективаш.

Производствана специализаци, концентраци, интенсификаци яра лерда тIа республика юрта боахамо дIахо дуккагIа яьхай лаьттанцарен хьайбашкарен йолча продукташ. ДIадахача диъ шера хIара шера юкъера лаьрхIача даьккха ялат укхаз хьалха дIаяхача пятилетка шерашка даьккхачукца пийсдича 16 процент дукхагIа да, шекарa свеклаш — 21, баьцалараш — 27, сом — 32, дулх — 16, шура — 10, фуаш — 21, тха — 9 процент. Пятилетка диъ шера пачхахьалкхенга юртбоахама продукци йохкара план дерригача хьокхамашта кхоачашъяьй республико, генараашкарен комсашкарен дIайийкхача.

1979—1980 шерий Iан заманахьа хьайбай продукташ дукхагIа ялари кийчъяри духьа лелаьча Ерригсоюзни социалистически яхьа итогашка а хьежа КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас, кхъе котьяьнаргаш а лаьрхIа, сийлен грамоташ еннай Ачхой - Мартановски, Назрановски районашта, Урус - Мартановски района «Гехинский» совхоза, Шелковской района Ленина орден лелаеча «Шелковский» яхача Пачхахьалкхен племенной заводе, Грозненски района «Юбилейный» яхача совхоза - завода.

Пятилетках дIаллахача 4,5 шера даь хIамаш кIеанга дац, цхьабакъда, КПСС XXVI съезда даха мадоагIара накъадаха кийчлуча хана, КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленуме ше доклад еш новкъосто Л. И. Брежнева маалара, «критически хьажанле дергдац, халахете а, боахама доал деча а вешта партийни балха тIа а долаш долча тергал ца деш дисараша, кхоачамбоацарашка».

Агитатора долча новкъостала

Республика промышленнота балха тIара керттера кхоачамбоацар лархIа доагIа пхе шера плана контрольни заданеш 1977-чен 1979-чен шерашка юкъагIъяхар, хIаьта из бахьан долаш хIаьа а вIаштIехьдалац планагIа лаьрхIача производства темпаш кхача.

Мощностех пайда дикагIа эцаран продукци дукхагIа арахецаран эггара лоархIамегIа бола кхоачам — производственни оборудованета сменноста болх дукхагIа бай тар. Цхьабакъда, машинаш еча предприятей керттерча производствера станочни парко сменноста коэффициент геттара лоха йолаш бу болх хIара шера. Къаьстта а уж кхоачамбоацараш долаш я «Пищемаш», «Автоспецоборудование», «Союзавтоматстром» ВНПО опытаи экспериментальни заводаш, кхыйраш.

Общественни производства эффективность дIахо лакхъелга айхха дувзадена да къахьегама овсарле лакхъярца. Пятилетка шерашка цу даькъе лоадама хIама карагIдаьннадац вайна. Цу хьокхама цхьанна а шера заданех лоархIаш тоъал дукха предприятеш. Цо тешал ду, дуккхача министерствашен ведомствашен, предприятеша а организацеша а «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха, ростовчаний опыт юкъеяхьара болх шоаш беш къахьегама овсарле лакхъяра. лерттIа уйла тIайохийташ ца хилар. Из бахьан долаш хьалхарча ах шера къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьяц 18 предприяте, цу даькъе «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене, цементни заводо, Грозненски ЖБК заводо, ялата продуктай управлене, кхычар.

Кхоачашданза диса дукха хIамаш да республика юрта боахаме. Дулх дохкара план 78 процент, шура йохкара план 98 процент мара кхоачашъяьяц ах шера. Эггара хьалха цун бахьан да юрта боахама министерствай «Чеченингушвино» яхача объединени дуккхача колхозашен совхозашен болх во бар. Духхьал цу ведомствай боахамаша пачхахьалкхен дIа ца луш дисад 3750 тонн дулхи 4000 тонн шурей.

Хьайбай продукци яккхара планаш даим юкъагIйоах «Молочный № 1» «Гойтинский», «Джалка», «Малгобекский», «Советский», «Братский», «Верхне-Наурский», «Надтеречный», «Атагинский», совхозаша а XIX партсъезда цIерагIча, «Путь к коммунизму» яхача колхозаша, кхычар.

Тоъал доккхий кхоачамбоацараш да республика халкъа боахама кхыча доакъошка а: гIишлош хьалъеча, транспорте, бувзаме, торговле.

Цудухьа КПСС Нохч-ГIалгIай обкома VI пленумо партийни, советски, боахама органий, берригача кулгалхой уйла цIенхаштта тIаерзаьй парте съезда кийчо еча юкъагIа кхоачамбоацараш хоадамболлаш дIадахара, парте принципиальни указанешка хьежжа шоай балха стили методаши эргайоахаш тоаяра, заданеши тIайеш йола решенеши кхоачашъяре лоаттабу тIахьожам чIоагIбара, доал во деш, отталь планаши нормаши телхаеш йола моттигаш сиххен машар боацаши теркальяра.

ДIаяхача юкъагIа хаикъа боахама доакъоша, объединенеша, предприятеша, гIишлош хьалъеча а кхыча а организацеша баьча балха итогий бокъонца анализ яьза, кхоачамбоацараш дIадахара тIаерзаь хьедда мероприятии чакхъяханза яргьяц хIанз.

Ерригача партийни, боахама организацешта керда доккхий декхараш тIадохкаш дола гIулакхаши проблемаши я хьалхашка латташ. КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленума решенешца хьалхе а лелаеш, цар дани эргабоахаш тоабу промышленноста, гIишлош яра, транспорта предприятешка, колхозашка, совхозашка беш бола политически организаторски болх, болхлой къахьегама хьинар айдара, дикагIа вIаштIехьбаьннеи дисциплина йолаши хилийтара, шоашта тIадилла-ча гIулакхах бола бехктокхам хIаралена чIоагIагIа хетийтара, экономика дIахо айяра тIаберзабаь лелабу из.

Пхи бутт совгIа ха мара йисац КПСС аргIанара XXVI-гIа съезд хьаелла. ИттлагIа пятилетка чакхйоалача шера планаши социалистически декхараши кхоачаши тIеххкхоачаши дара а КПСС XXVI съезда бака мадоагIара накъабехара а де йиш йолаш мел дола хIама де лаьрхIа ба республика къахьегамхой.

С. БЕРСАНУКАЕВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лектор.

Кхоана—хьун болхлочун Ди

ӀАЛАМА ХОЗНЕ

Кхоана вай мехкарча хьун болхлоша дезду шоай цӀей. Из хӀара шера белгалдоаккх миллионаш болча хьун болхлоша, хьу кайчъераша, хьун хӀамаш ераша, къахьат дераша, дукхахача кхыча доакъой болхлоша.

Хьун болхлочун Ди белгалдаккха доладаьд 1966 шера дезз. Берригача вай мехка санна Нохч-ГӀалгӀайчен а хьун болхлоша дикача производственни толамашца дезду шоай цӀей пятилетка тӀехкьарча шера. ТӀаьйца деккараш толамца кхоачаш а деш накъабаьхкаб уж цунна. Укх пятилетка шерашка хьун болхлоша 7000 гектара тӀа керда дӀаегӀай хьун культураш, 2900 гектар хулача шоай лаьтта гаьнаш дӀаегӀай колхозашеи совхозашеи.

Керда хьунаш дӀаьогӀара хьинаре къахьийгад Шалински хьун боахама болхлоша (директор Адиев), Грозненски хьун боахама болхлоша (директор Веденев), Назрановски хьун боахама коллектив (директор Хутиев), Веденски хьун боахама болхлоша (директор Селимов), кхыча мехлесхозий коллективаша.

Вай республике цӀенхаштта къовсам доаттабу мехах, эрозех лаьттан лорадара тӀехьа. Тийркал дехьарча гӀомарий арснашка, биткъа хьовса бола тха довзача устагӀий керттерча доакъара боза йолча метте, даьгӀенаш тоергӀола гӀулакх де лаьрхӀад. Шелковской, Наурски районашка 34 эзар гектар гӀомара аренаш я хьунаш дӀайогӀа а мелиоративни балкаш де а дезаш. Цу гӀулакха лаьрхӀа цига юлларгья Шелковски хьун-мелиоративни станци. ХьатӀадоагӀача 1981 шера планагӀа цигарча гӀомараш тӀа шерра аре чулаьца дӀайогӀаргья хьун гаьнаш, цо гӀо дергда дӀа-кха шаршаргйоацаш гӀомараш совцалра.

Керда юллача хьун-мелиоративни станце керттера дехкар да укх гаргарча 10 шера 6 эзар гектар йолча арен тӀа хьунмелиоративни балхаш чакхдахарца михагеи хигеи лаьттан тӀагӀоллара чкъор да толхадайтара тӀаерзаьлча гӀуланхий бӀарчча комплекс кхоачашъяр.

Хьу — вай Даймехка Ӏалама сийлахьча хознех цаӀ, мехка кхоалагӀча даькъал а совгӀа йола моттиг (1 миллиард гектарал дукхагӀа) дӀалоац цо. Тайп-тайпара хьунаш вай Нохч-ГӀалгӀайчене а нокагӀо я. ХӀаьта а царера гӀулакх Ӏалаьмате чӀоагӀа цар кхомбеш леладе деза, хьунах хьурмат доацаш пайда эцийта йиш це хилар. тернал а деш.

Коммунистически партеи Советски правительствай даим терко ю хьун боахам шербара, хьунаш ебарна. Советски Ӏевдал даьнна шу а кхачалехьа. 1918 шера мае В. И. Ленина хьалкаданихарагӀа тӀаийцача «Хьуний хьакъехьарча Керттерча Законо» Ӏалаьмате доккха маӀан долаш гӀулакх лаьрхӀар мехка хьун хознеш Ӏалашъярах, царех кхомбеш пайда эцарах, уж ебарах.

Республика хьун болхлоша дукха болх бу хьун хознех кхом беш пайда ийца ца Ӏеш, уж Ӏалашъяран кхы тӀа а хьалкхеран.

Советски наьха вахар шерагара шу массаза доал хозлули тоалупи хьадоагӀа. Цар хьакиташ кхоачашдара хьунаш дукхагӀа эш. Хьунаша Ӏалаьмате чӀоагӀа гӀо ду климат тоара, фо цӀендара, хьастиш ца лакъийтара, лаьттиш ца талхийтара, къаьстта а вай республике.

Эттара динагӀа йола санитар я хьу. 200 саго сакъьата кер чура арахецаш йола углекисли гаа дӀаходадю 1 гектар хьуно.

Гаьнаш, хьу — эттара толашагӀа йола гигиенист хилар тернал а деш. город Грознена тохнахьа баьццара оаса оттабеш ба. Цу гӀулакха унказа йиллача лесхоза дукха дика хӀамаш карагӀдаьннад хьунаш лорадара, керда ераш дӀайогӀара даькъе. Укх тӀехкьарча 5 шера 590 гектара тӀа дӀаегӀай гаьнаш, хьаеш латт йоккха хьун-парковий зона.

Шер-шера дукхагӀа хьекх хьу, цудухьа хадданза балхаш ду уж сихагӀеи дукхагӀеи юхаметтаоттаяра. Из болх къаьстта дика бу Карабулакерча, Ассиновскерча, Нестеровскерча, МахкатӀарча, Гудермесерча, Каргалинскерча, кхычахьарча лесничествашка.

Белгалдаккха деза, хьун хознеш алсамъяхара, дукхача школай дешархоша доккха гӀо деш хилар, хӀаьта из болх къаьстта дика лелабарца республике белгалъяьнна я город Грознерча № 58 йолча, Шаьла района Серженъ-Юртарча, Сунженски района Краснооктябрьски юкъерча школай дешархой лесничествашц. Цар хӀара шера хьунешкара гулбу хьун сом, дарбан баьцаш. и. кх. дӀ. Укх шера хьун болхлоша 1700 тони йол яьнкхай, 1400 центнер хьун сом гулбаьб, 136 эзар банка условни консерваш яьй.

ЛаьрхӀа да пайда эцанза дисача хьун кхоачамех пайда эцилга, хьун боахамий къахьегамхой дулхаца. шурий продукташца дукхагӀа Ӏалашбар дукъа керда гӀонна дола боахамаш доккилга.

Укх шера дӀабахача 8 бетта хьун боахама министерства предприятеша арахийцай 4,5 миллион сома маьха промышленни продукци. 5 шера план 102 процент кхоачашъяьй. Культурно-бытовойи боахамея гӀулакхашта лаьрхӀа продукци арахецара планагӀа лаьрхӀачул 8,4 процент дукхагӀа арахийцай, къахьегама овсарле 2.4 процент даккхьеннай. ДукхагӀа яьнкха ерригга продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьнкхай. Товенний продукци ше а из арахецаш ду балхаш а. Карарча шера Ӏома а дах дӀадоладеш да вӀашкаувтта-щитовой паркет арахецар, цунах шерра пайда эцаргба гӀишлош хьалъеча.

Шоай дезача денна накъабоагӀаш керда, доккхагӀдола социалистически деккараш тӀаийцадар республика хьун болхлоша, хӀаьта моттигерча партийни, советски органий кулгалца, цар гӀонца уж толаме кхоачашдеш а да.

КПСС XXVI съезда кердача, доккхийча толамашца накъабаха а лаьрхӀа дегаш гӀоздаьнна къахьегаш ба Нохч-ГӀалгӀайчен хьун боахама берригга болхлой.

А. ОСМАЕВ,
НГӀАССР хьун боахама министр.

«КПСС XXVI съезда — хьинарера кӀира!» яхача дезигагӀа шерра яхь а йоаржаяь, дика къахьегама толамаш доахаш я К. Даудов керте латтача Курчалоевски лесничества коллектив. Хьун боахама болхлочун денна дика къахьегама совгӀат а кийчдеш, бархӀ бетта цо маьхела яьнкхай 142,1 эзар сома маьха продукци, е планал 13,3 процент дукхагӀа. Товарни продукци арахецара план 122,5 процент кхоачашъяьй лесничества болхлоша. Халкъа оша товараш 101,3 эзар сома маьха ара а хецаш, план 116,4 процент кхоачашъяьй цо.

Дукха болхлой ба цу лесничестве хӀара сменагӀа норма 130—135 процент кхоачаш а еш хадданза яхье хьалха латташ. Царех цаӀ ва моторист Магомаев Ӏийса.

СУРТА ТӀА: моторист Ӏ. Магомаева (аьттехьа), хьун хьехо А. Устарханови

Х. МУКАЕВА сурт.

БОЛХЛОЙ ДАГАРА Я БРИГАДИР

Шоай декхараш даим цӀена кхоачащдеш хиларца дукхача болхлоша лоархӀаши сий деши бола нах кӀезига бац «Терек» яхача Нохч-ГӀалгӀай мебельно - хьун хӀамаш еча производственни объединенена чуйоагӀача № 2 йолча филиале. Царех цаӀ я шлифовальщиций бригада бригадир Цекова Зоя Максимовна. Ялхайтта шу дизад хӀана ше болх беш йолча цехе цо къахьега. Юххьанца къахьега дӀайолаеннача хана тайп - тайпара балхаш деш лр со, лхаш дуьц Зоя Максимовнас. Цехерча болхлоша букъбеттача гӀандашта киийчъю шлифовка яь маькенаш хоахетар сона. Каст-каста цар беча балхага хьожаш хулар. Шлифовщица болх сона дага боаллилга хоаш санна из говзал кхаерзае хьожайир со цехе кулгалхоша. Цар сайх беша тешам бозбанзар аз. Цхьа бутт боаллаше а шлифовщица говзал кара а ерзаяь, гӀо ца эцаш се болх бе йолаелар со.

Дукха юкъ ялензар Зоя Максимовна социалистически яхье хьалхалаттарашта юкъе а яха, шийн хьехамчаш хинарашца яхь а лаьца йолаяла. Шийн болх кӀоаргагӀа бовзара тӀакхуви йолча цо массехк бутт балалехьа шоллагӀеи кхоалагӀеи балха разряд яьккхар. Шийн новкъосташта хьохкам а телаш Цекова Зояс къахьегаш иттех шу даьлча цу бригадана керте латта Морозова Нина Александровна баахара дӀаньлар. Мала хьожавертва бригадана кулгалде яха дош дар цеха кулгалхоша хьалхашка лаьттар. Цу гӀулакхах лаьца уж дагабаьлар бригадерча шлифовщикашца. Цхьане санна, массане а цӀи яьнхар Цевона Зойн. Бригадерча берригача болхлой самалаш йовзаш, хьанца мишта дувце деза хоаш, хӀаранегара довгӀаш дар дӀадехаргдолаш сиг я из, дика кулгалхоа организатори хургья цунах, аьлар болхлоша.

— ХӀанзалца шлифовщиций бригадашта юкъе яьркача яхье хаддавза хьалха латташ хьайоагӀаш я шун бригада, хье цунна керте эттачул тӀехьагӀа из тӀехьаюсаш хургйолаш гӀулакх ма ниисдалийталахь, — аьлар цеха кулгалхоша цунга.

Бригадана ше кулгалде эттача цхьадола хувцамаш дир Зоя Максимовнас. ХалагӀча, бехктохамегӀча участкашка оттабир йоккхагӀа опыт йола болхлой. Цхьа юкъ яьлар цар халагӀдолеи вокхар аттагӀдолеи балхаш деш. Из гӀулакх гаьна дала йиш йоацилга кхетадир Цековас. ТӀаккха цо вӀаштӀехьдаьккхар цехера моллагӀа бола балх булургболаш шлифовщикаш Ӏомабелга. Ши-шийн аргӀагӀа тайп-тайпарча станокаш тӀа болх байтар хӀаранега, хӀана аьлча алхха кадрови болхлой бар цу хинналца халагӀдола балхаш деш хинназаш. Массехк бутт балалехьа укханна вогӀа, вокхаш дикагӀа хов аьнна доацаш балхах цхьатарра дикка кхеташ вар массава а.

Каст-каста бригада балха тӀе хьовзам хулар, балха ха зехьа йоайора станочникаша царна кхоачам хилал йола заготовкаш ца хилийтар бахьан долаш. Бригадерча болхлошка кареерзийтар цо станочникий говзал. Шоашта ма эшша заготовкаш хилийта станочникий цо ца кхоачаш моттиг нийсъелча, бӀарччача бригада болх сеца ца латтайтара станочникашта новкъостале хьежабу бригадера цхьаболла болхлой. Цудухьа укх тӀехкьарча шерашка яхье моттиг нийсъеннаяц бригада болх боацаш сеца латташ.

Бригада коллективо доахача къахьегама толамий хӀара дийнахьа итогаш а еш. уж дӀайовзийт берригача болхлошта. Шоайла яхь лелаеш ба бригадера беррига болхлой. ХӀаьта бригаде ше яхь лелаеш я цхьоалагӀча цехерча Ковалева керте латтача бригадаца. Укх шера диазза цу яхье хьалхара моттиг яьнхай Зоя Максимовна керте латтача коллективо. Цхьаккха смена дӀаяхийтац цо шийн норма 120—130 процент кхоачаш ца еш. кхоана болх дӀаболабеча хана сборщикашта эшаргйола деталаш кийч а яь юхе ца юташ.

ШоллагӀча филиалерча хьехамчех дикагӀа лоархӀачарех цаӀ я Цекова Зоя. Ше дукхача шерашка Ӏоаль опыт, дикагӀйола балха методаш дӀайовзийташ, эшаш дола гӀо - новкъостал деш дукха къона говзанчаш хьалкхебаьб цо. Царех ба шлифовщикаш Савева Яха, Стрельникова Нина, Рыкова Антонина, кхы дукха бараш.

Деррига а сона хоаш да, со сагага хӀама хатта дезаш яц яха самелаш йозаш яц Зоя Максимовна. Шоай балхах тӀехдина кхеташи яхье хадданза хьалха латташ бола башха - дика производственникаш дукха бе бригаде. Царех ба шлифовщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш Ермакова Валентина, Писанкова Галина, Шестакова Екатерина, кхыбараш. Бригада болх тӀа-тӀа тоабара царна каст-каста дагаювл из, царех ког-гӀортолга а еш денгара денга дикагӀа тоабу шийн коллектива болх. Иштта къахьегача коллективо сий долаш лелаш ше яьккха «Коммунистически къахьегама бригада» яха цӀи.

Бригадане керте а латташ, дукха организаторски, кхетама болх беш, хьинаре къахьегаш йоллаше а общественни балха тӀа дакъа лаца я ха корайоагӀа Зоя Максимовнана. Цхьа санна дукхаза а хийржай из профсоюза цехкома, фабкома членалла. Шийна тӀадехка декхараш цо цӀена кхоачаш ца деш цхьа моттиг нийсъеннаяц.

Хьинаре къа а хьегаш Зоя Максимовнас даьхха къахьегама толамий лакха мах баьб Даьхено. Цун наьха тӀа лепаш я «Знак Почета» яха орден, Ленински юбилейни медаль, «Социалистически яхье котьальшар» яха йиъ сийлен Знак, «НийслагӀча пятилетка ударник» яхеи «РСФСР дикагӀйола лесник» яхеи ши Знак. Иштта дукха тийшнай цунна ахчан премеш, сийлен грамоташ.

Цу лакхе белгалдаьхача совгӀаташа декхарийла ю из кхы а дикагӀа къахьега. Цо а бригада шлифовщикаша а дош деннад КПСС XXVI съезда сийленца накъабахара дерригача технико - экономически хьокхамий укх шера план ханал дикка хьалха кхоачашъе.

Б. КОСТОЕВ.

Ханал хьалхабувлараш

ИттлагӀча пятилетка тӀехьарча шера къаьстта дика къахьегаш я «Старогрознефть» НГДУ скважинашта капитальни лаьттаь кӀали ремонт ёча цеха коллектив.

Сентябрь бетта скважинашта 250-за ремонт е дош деннача цеха ремонтникаша дика дӀаболабаьб ер бутт. КПСС XXVI съезда сийленца накъаяхара шерра социалистически яхь йоаржаяьча сменаша, бригадаша, ремонтникаша кердача къахьегама толамашка кхувл цеха коллектив. Духхьал сентябра хьалхарча ах бетта цеха коллективо скважинашта 140-за ремонт яьй е планагӀа лаьрхӀачул 15 дукхагӀа.

Ремонтникаша иштта хьинаре къахьегаш хиларах мехкдаьттахой вӀаштӀехьдоал плановии заданеши тӀаийца декхараш толамца кхоачаши тӀехкхоачаши де. ДӀабахача ах бетта Даькеи резервуарашка цар дӀадахийтад 180 эзар тони «Ӏаьржа дошув», цох планал совгӀа даьккхар эзар тони я. Ер шу доладелча дезза «Старогрознефть» НГДУ колективо планал совгӀа даьккхад 15300 тонн мехкдаьтта.

Шоай новкъосташта хьокхам а телаш хьинаре къахьегаш ба укхаза операторш Астамиров Увайс, Кулик Александр, Слепцов Анатолий, Далишиц Сергей, Пелянский Иван, кхыбараш.

А. ТИЩЕНКО,
тха штате воаца корреспондент.

Доазол дехьара

МАЛИ: ШИЙ МУКЪАГӀА ХИЛАРЕИ ПРОГРЕССЕИ НОВКЪА

22 сентябре Мали Республика тиъьозалагӀа дезду шийн хьалха цӀей — шийн мукъа гӀа хилари Ди.

Къилбаседенгахьара къулбехьенгахьа йистича цхьа эзари ах эзари километр хула моттиг дӀалаьца улла Мали цу моттигага диллача африкански континента эггара йоккхагӀа йолча пачхахьалкхенех цаӀ я. Тайп-тайпара да мехка Ӏалама хьалаш. Сахара цӀийенача гӀомарашна деиз къулбехьа го баьккха дадача лоамий довкъашкарча баьццарча саваннашка кхоач уж.

Хоза я шоай тайпара а я мехка городаш. Город-музей, город-реликви Томбукту Африкерча эггара къаьнагӀа йрех цаӀ я. «Малийски Венеци» оал Моптех, цун каналашкарча хи чу хьежача гуш да маьждигий лакха минараш. Сегу цхьан хана низ болаш хиннача бамбера империе столица — дукхла километраш йола йаьха моттиг дӀалаьца улла Нигер яхача додача хин йистошка.

Уж мелла эргалуш яле а массане а цхьатарра цхьа хӀама долаш я малийски городаш: ерригаш а Джолиба (иштта оал африканцаша Нигерах) йистошка яда уж. Цу низ болча додача хиво шин дакъа еж малийски столица — Бамако.

Городий сибат чӀоагӀа хувцаденнад тӀехкьарча шерашка. Кхыча бесса лестай, масала, цига Мали дегӀахара Банки, педагогически института, инженерни административни школа, «Амитье» (ДоттагӀал) яхача дукхазза вӀаштӀара яьча гостиница корпусаш урагӀъяхачул тӀехьагӀа столица.

Шийн мукъагӀа йолаш даьнхача тиъа шера хоавамболлаш голамаш даьхад экономика дегӀайоалаеча, къаьстта Мале экономика керттера дакъа долча юрта боахаме. Низ болаш йовгӀа «Оффис дю Нижер» яха хьалхе лелаю пачхахьалкхен предприяти. Лакхлуш латт дуга, арахиса, берца хьувкъам. Боамби лелабара Малхбузен Африка мехкашта юкъе хьалхарча мугӀаре яьнкай хӀанз Мали. Малийски вхархоша шоай низ ца кхобеш къахьегарагӀа меттаотташ латт кховзткъе иттлагӀча шерашка эттача йокъало дах хинна зенаш.

Меллашха хьахулаш латт мехка индустриальни кӀийле. ТкъаьнегӀа гӀортташ йола промышленни транспортни предприятеш а обществаш а я пачхахьалкхен секторе болх беш. Хьалъяь йоалаш я Ӏалаьмата йоккха плотинеи Селингера электростанции. Хьалхара ток лургья цо цӀей долча деношка.

Толамца дегӀаух вай мехкашта юкъе латта дукхача тайпара дола цхьана гӀулакхаш леладар. Массехк шу хьалха СССР технически новкъостал а деш Диаме хьалйир Мале ела-йокхача индустре эггара хьалхара предприяти а хиина дӀаэтта цементни завод.

Мехка къулбехьен оагӀонгахьарча Калана яхача поселке хьалъеш латт хӀанз мехка духхьашхара оахкалаш йоаш промышленноста предприяти. Цунна чугӀоргья шахта, обогатительни фабрика, массехк кхы предприяти. Укхаза болх беш бола советски специалисташ цхьа могабах Ӏийнавац республика президент, малийски халкъа Демократически Союза Генеральни секретарь Мусса Траора.

Малийски столица доккхал а хинна дӀаэттай вай мехка гӀонпа хьалъяь Ӏалаьмате йоккха спортивни комплекс «Омниспор» яха спорта двореци.

Мали правлене конституционни формага а яьнна малийски халкъа Демократически Союз (ДСМН) яха политически парти хьаьчул тӀехьагӀа 1979 шера доладелар КПСС-ан ДСМН-ан юкъера бувзамаш. КПСС делегаци хилар ДСМН учредительни съезда балха юкъе дакъа лоацаш. Шоай аргӀаша вай мехка хилар ДСМН Центральни исполнительни бюро политически дешашта вола секретарь Сори Кулибали керте лаьтта партийни делегаци. ЧӀоагӀлуш доагӀа парламенташта юкъера бувзамаш. Сихха дегӀаух вай мехкий общественни организацештеи профсоюзаштеи юкъера контакташ. Керда импульс хиннай культурни дакъеи спортеи цхьана леладеча гӀулакхашта а. Малийски спортсменаша дакъа лаьцар московски Олимпиаде.

Шийн мукъагӀара Республика Мали хьахиннача дийнахьа дена чакхйоахаш я позитивни нейтралитета политика, хьаллуш къамаш мукъадахара тӀехьара болам, духьала латт расизманеи неоколониализманеи, хӀаьта гера дӀадаккхара дунен халкъашта юкъера кхоххам лохбарах тӀехьа латт. ЛоархӀамегӀарча дунен халкъашта юкъерча дешай хьакъехьара позицеш вӀаши гарга е цхьатарра я вай мехкий.

Мохк мукъабаьнна тиъоалагӀа шу дузаш латташ советски наха лов доттагӀал долча Мале халкъо шийн лоӀаме дегӀаахара наькъа тӀа, керда вахар хьадеча нерда толамаш дахар.

Василий ЗУБКОВ,
АПН соб. корр.

Бамако.

ЯПОНИ. Мехка демократически общественноста дӀадех правительствагара Ӏалам лорадара пайденагӀа дола гӀулакхаш чакхдоахилга, из бӀехха хиларах лазар кхийттарашта новкъостал дира дукхагӀа ахча хьаецилга.

Монополе бехкагӀа промышленни отходаша гонахьара среда бӀехьеш хилар Японски гӀайренаш тӀа йоккха социальни конфликт йолаш хӀама хинна дӀаэттад. Официальни дашеша хьахьокхачоах мехка дӀаязваьв 70 эзар совгӀа сагӀ промышленни отходаша гонахьара среда бӀехьярах лазар кхийтта. ХӀаьта а Японски доал деча гӀоараша йокхача промышления бизнеса товр де а гӀерташ ноагӀ-йоагӀаш йола очистной сооруженеш хьалъетигац, кхы а чӀоагӀагӀа толхаде гӀерт гонахьара среда лорайра дола законаш.

СУРТА ТӀА: гонахье бӀехьярах лазар кхийтта 1,5 эзар гаргга саг Токио гулвеннав. Мехкара общественность цар тӀахьийхай Ӏалами нахи эффективнегӀа лорабара тӀехьарча къовсаме шоай низаш вӀашагӀтоха аьнна.

Джапан пресс — ТАСС сурт.

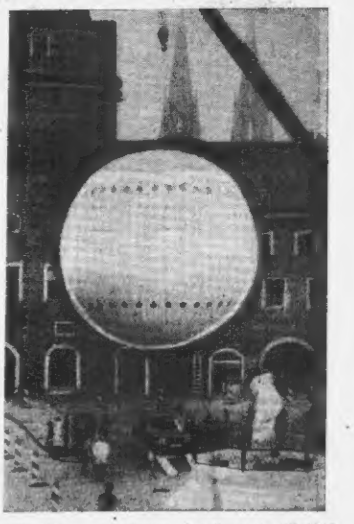

520 кубометр объем йола ер шар хьалйизай пхийтта сахьата автомобила выхлопной турбагӀа арлухача газах.

Из хьалйизачул тӀехьагӀа Малхбузен Германски городе Регенсбурге центральни майда тӀа хьалъоллай. ФРГ миллионаш йолча автомобилаша арахкувсача зенеча воществаша мел чӀоагӀа атмосфера бӀехъю мехкарча общественноста дӀахайтар духьа.

ТАСС фотохроника.

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКАРА

ПЕРСИКИЙ АТАГӀА

ТӀехдикача автострада тӀа гӀолла Ӏаьржа форд болчахьа сихбенка болхача наькъахой а бӀарг тӀа ца отташ Ӏергбац персикий атагӀенна. Янтарни хоза хьаж йоагӀача сома — Болгаре эггара чам болаш йола, цӀи хеза сливенски персикех дизза дола доккха тускараш бе доахкача укхаза бахача наха.

Гавриловo йоккхагӀа юрта центр йолча аграрно - промышленни комплексах иштта эла а оал — «Персикий атагӀе». Боахаме 1700 гектар персикий бешамаш я. Август бетта йовхал эттача хана хьаьна лаьтта долча атагӀено наха цар хьийгача кънх наммаьрша хьувкъам лу.

Гавриловo йоккхагӀа йолча майдан тӀа кхыча цӀеношта юкъе улл архитектурага диллача хӀанзара йола АПК управлене эдани. Укхаза да кинотеатр, бракосочетане дворец, ресторан. Бакъда, цу дийнахьа из деррига а дӀакъайла дар. Яьсса яр председатела кабинет а: профессе агроном йола Милко Кунев берригача нахаца цхьана персикови бешамаш йолча вахавар.

Персикови бешамашка цу дийнахьа болх беш пхи эзар гаргга саг вар. КӀаьда, безаме хьаж йоагӀа сом сихха чуэца беза. 650 — 700 тони персикаш хӀара дийнахьа ляшкашка чуехк. Техника цу гӀулакхага хӀанз йоалаш мара ягӀац. АПК хьувкъам чуэцара механизаци е хӀанз эксперимент еш бар. Машина-вибратор йолча юххера а коравир сона председатель Милко Кунев. Пловдивера баьхкача Ӏилмах болхлоца цхьана из хьожаш вар кердача агрегатага. Цул тӀехьагӀа делкъийна перерыв йолча хана председатела боахамах лаьца дийцар.

— 31 миллион лев мах ба оаха шера арахецача ерригача продукце, — йоах М. Кунева. Керттерча культураша — комсашеи персикашеи — лу тхона дукхагӀа бола пайда. Чакхбаьккха а керда а сом экспорте — СССР-е, Польше, ГДР, кхыча мехкашка. дӀаухийт оаха. Иштта, тхоашта а бут оаха из. Шоана, хетаргахьа, хоаш хила деза Болгаре округашка, районашка, къаьст-къаьстача боахамашка керттера юртбоахама продукци шоашта Ӏалашъяра система юкъейоалаелга. КӀа, мукх, хьажкӀаш, генараш дӀадийна тхоай кхаш да тха. доахана ферма, хьанкхий ферма я, бажаш 34 эзар устагӀа лел. коа тӀара оалхазараш леладу. Цу гӀулакха советски дикагӀа йола опыт хьоац оаха. Тха Сливенски округо воцал леладу Тернопольски областаца. Советски доттагӀашта диццац тхо, Украинера комбайнераш ух тханцига оаха ялат чуэцаца хана. Лейды Пойнс методагӀа тха доярхаша болх бу дукха ха я. ХӀаьта, «Дошо ка» яхача Тернопольщинерча колхозаца тха ейхха бувзам ба.

Уж гаьнашта кӀал Ӏолийга аьда сов кхачача персикаш а йоаергьяц оаха, — дӀахо дувц председатела. Царех хьахургья мерза нектар. Тха комплексе цу гӀулакха хьалъяь фабрика я, поточни механизированни линеш а йолаш. ХӀанз кхаь смене цигача персикех компоташ ю.

Милко Кунева къамаьл консервни фабрике дӀахо дувцаргда вай аьлар. Сонех этта цу оагӀорахьа йодача машина тӀа а хайша предприяте ховнаӀарех чудаьлар тхо, укхаза хӀана хӀара дийнахьа 130 — 140 тони компоташ арахец. Тайп-тайпара йола машинаши агрегаташи «хьокх», хьахорж, цӀенъю, кхехкаю персикаш, стерилизаци а йийя, банкашка Ӏочуйотт. уж фо чугӀоргдовцаш дӀакъовл, вӀашка йохк. «Укх чам болча продукцена цкъа рекламаци еннаяц, бакъда, из могаеш дукха а отзываш-м а ихай». — йоах Милко Кунева.

18 юрт вӀашагӀтехача «Персикий атагӀе» яхача аграрно-промышленни комплекса хӀара шера бу пайда йиъ ахи миллион лев ба. Юртий сибат сиха хувцалу. Кирпичах хьалдаь цӀеноаш, дика чура че, телевизораш, холодильникаш, электрически плиташ. АПК-ас йоахо ю керда берий бешамаш, библиотекаш, клубаш хьалъяра, школе бераш дешеш долча хана мах боацаш царна кхача лоаттабу, юкъерча технически а лакхерча а дешара заведенешка дешаш болча студенташта стипендеш тел, отпускаш йолча хана салоӀача цӀеношка а санаторешка а баха путевкаш лу, социалистически яхье котбаьнараш сий я деш белгалбоах, царех дикагӀа бараш Советски Союзе экскурсе ухийт.

Тхо боахамера дӀадолхача хана, моттигерча аэродромера яттарви сомий мухь тӀабола аргӀан самолет гӀеттар.

Альберт КОЗЮКОВ,
АПН соб. корр.

София.

МОСКВА. Чlоагlа тешаме хилар, комфортабельни, ономомични хилар — иштта я Ленински комсомола цlерагlча Московски автозаводо арахецача машинай керттера характеристикаш. Август бетта кертерча сборочни корпуов конвейера тlара араьлар капота тlа 3000000 цифра латта доцо беса басар хьехха «Москвич». Кхо миллион машин — иштта да автозаводаца пятилетка чакхйоалача хана даьккха доазув. Парте XXVI съезда яха ма йоагlара накъалхара тlехьа яхье а яьния АЗЛК коллективо декхар тlайийцад шу чакхдалалехьа планал совгlа 800 машин арахеца аьнна.

СУРТА ТlА: арахийцай «Москвич» яха кхо миллионни автомобиль.

В. ХУХЛАЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТУРКМЕНСКИ ССР. Вай мехка ше цаl мара йоацача, Ашхабада гаьна йоаццаш улача Туркменски ССР lилмай Академе «Солнце» яхача lилма-производственни объединение болхлой доккхий балхаш деш ба маьлха энергетех промышленносте, быте, юрта боахаме пайда эцаря торонаш lомаеш.

Экспериментальни площадкашна, лабораторешка толаме тохмаш деш я халкъа боахима пшаш йола гелиоустановкаш.

Объединене лоаркlамегlа дола декхар — гелиоlилма юрта боахамца дувзар да. lилмахоша кийчъяьй микроводорослей хлориллаш хьалххееш йола маьлха установка. Царех пайда эцеш хиларо дикка чlоагlъергъя хьийбай боахамий доакъара база. Вlашагl а елла толаме болх беш я, ньссаленашкарча хьалниша чlоагlа эшаш йола тезача хин «фабрика».

СУРТА ТlА: термоэлектрически преобразователий экспериментальни площадка. Воккхагlвола инженер Суханов Мейлиси (аьрдехьара вар) воккхагlвола lилман болхло, математически lилмай кандидат Чарыкулиев Атаи маьлха термоэлектрически генератор нийсъеш бовхи.

К. МУРАДОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

САЛОlАЧА ДЕНОШКА

20 сентябрь

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. 10.00. Зизай а хьуна беркаьта а выставка. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. «Тоаде, са республика» яха радиоконцерт. 16.00. Кинорадиолекторий. «Къаракъ маларца, хулиганствацa, тунеядствацa бола къовсам — дерригача халкъа декхар» яха лекци. 17.00. Музыкальни эстрада. Нохч - Гlалгlай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 18.00. Баьццара театр. Н. К. Крупская цlерагlча культура Дворецa художественни самодеятельноста концерт. 19.00. Кинолектори. «Ленина сийрдача наькъа тlа — коммунизма наькъа тlа» яха кинофильм.

Химикий культура Дворец. 17.00. Болх беш я «Лира» яха любительски объединени. «Вахаре гlолла иллеца» яха мехберий концерт. 18.00. «Мехка гlолла» яха кинопанорама. 19.00. Эстрадни иллеи музыкан сайре.

Пролетбата цlерагlа культура Цlа. 13.00. Болх беш я «Хозачун дунен тlа» яха халкъа университет «Тlехьа халкъа университет «Тlехьа...» [illegible] кхувш йола тlехье кхеяра даькъера кино лоархlам» яха лекци.

21 сентябрь

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. Зизай а хьуна беркаьта а выставка. 14.00. «Вай биографи» яха радиоконцерт. 16.00. «Хьун балхахочун Ди» яха лекци. 17.00. Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт.

Н. К. Крупская цlерагlа культура Дворец. 14.00 Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. Гойтаргда «Вlаьстанара олимпиада с хора начальник» яха фильм.

Химикий культура Дворец. 10.00. Берий кхоллама выставка. 12.00. «Светофор» яхача клуба заседани. Цун тема я «Цlе сердал уатт никъ бийхва баl» 16.00. Болх беш я «Книжкай дунен тlа» яха любительски объединени. «Чехословаки — Россе йиша» яха библиографически обзор.

Пролетбата цlерагlа культура Цlа. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 11.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр. 17.00. «Керлача художественни литература обзор».

Саlид ЧАХКИЕВ.

АХАРХОИ МАЙМАЛИ

(Басни)

Цкъа ахархо ваьхав мискa,
Цlаг а дегlа хьуна йистта,
Довна-шовна юкъе воацаш,
Саго, вьхве ноакъа
воацаш,
Латта оазаш,
Бераш кхоабеш,
Бонна боаца
Боазам тоабеш,
Цхьан минута доацаш
мукъа.
Цкъа цхьан дийнахь
хьуна юкъер
Арадаьннад нlрча аьлла.
Из кийнад Горилла.
Саьхха
lоьхажад из цlенгахьа.
Тlаккха аьннад,
эгlаздаза:
«Ер, гучох, сох лата
гlерт.
Гой,цо егlа коанеl, карт.
Тlох детта мийчем легlаш.
Гудерга тlа дит да дагlаш.
Кое тlа бел ўлл,
мел ўлл, шода.
Из дерриге кийчча
гера да.
Чlоагlа гlеп а цlа а; гой.
Тlеме нечам аз ца бой,
Хlапакдергда шедоа аьнха,
lоазоргва из, моха
дlабаьцка
О, со кийча хила деза,
Вlовнаш, гlалаш
хьалхе аза!»
Цу дийнахьа дене
Горилла,
Хьалхататташ тlеме уйла,
Сатем байна,
Наб-са дайна,
Минут йоа ца еш lохейна,
Духьал узаш унзар
гlенаш,
Хьалхе допаденнад
гlалаш,
Вlовнаш, кхыйоа
чlоагlаленаш,
Оаккхарашта кхерам
телаш.
Хьуззадаьнна бlеза,
нlрча.
Ахархо,
из дерриг эйна,
Ваьннав Горилла ца теша.
Кlаргта сангар
яьккхай беше,
Тlох юзе еттай карт.
Лоапакошца
чlоагlбаьб берт.
Из е воалий цаl ца дича!
Горилле, ца далор гича,
Хьайоад иды е
митьердаьнна.
Бора йийхай цо.
цlокъ а гаьннар.
Аьннад царга, ка е эгаш:
«Кхерам боссаб,
тlеме кхерам!
Оарцагl доале!
Чеккагl лелаl
Йотта.
хьалхе чlоагlапенаш!»
Ломага а кхайкад, дезаш.
Вонаш хьийжад,
цок ца кхеташ.
Фу тlом, кхерам бувц
хlана укхо.
Хlаране яц вахa бокьо?
Саго церна, цар берешта,
Вешта аьнча,
нlоригашта,
Воаиг оттаь е топ теко
Е ўш бlема чуре дакхе
Цкъанкха во дань
моттиг яц.
Маймала фу деза хац.
Гориллега хьежаш, баь тlа
Деьгlад оакхарий,
Са а хьада,
Вож юххера дежад
бергаш...

* * *

Ледувгlарах шоане баркал,
Кьайла доацаш,
бакъдар аьнча,
Горилла дац дуьцар вай.
Во дань, аькхенна тере
вийча,
Пачхьалкхенй
цхьабоа дай.

ВЕТЕРАНА ХЬЕХАМ

КЪОНАЧА ХЬЕХАРХОЧУН ГРАЖДАНСКИ ДЕКХАР

Сентябрь хьахулаш латташ арадаьлар Москверча шийтта педагогически коллективо КПСС XXVI съезда толамца накъадахара тlахьехаш дий кхайкарал. Москвичаша мехка берригa хьехархой тlахьехар дешархошта хьехарех кхетам балар болх тоабора. «Хlора дешархо коммунистически хьисапе деша, вахa, болх бе lомаве» яхача девизагlа къахьегара.

Шовзткъе дийлагlа дола дешара шу доладаьд аа. Сона мел лоаркlаме шераш дар уж — хlана гаьнна тlехьашка даьнараш дуцца делаш а дий-теш: из яр школа. Укхаза дерриге а дар: дегагlоз а гlайгlа а. Геттара лоаца, бlарга цlацкъам тохача юкъа чакхдийлахача санна хеталу сона уж шераш. Дешархой массагlа ноахал хувцаденнад цу шерашка.

Советски школа йоаз сона из хьакхача гlоне хlана йоазац аьнна! яйзай хьалхагlа дешархо, цул тlехьагlа хьехархо, дешара даькъа заведующи, школа директор волаш. Сох мел даьлла а доалла а дина хlама, во дена а цунна лаьрхlа а да. Цул дезза цхьаккха хlама а дац са.

Школа йоакхо е еза вай даим. Цо вай дегаш гlоадоах, наггахьа йоакха котало яхь, къестаянза йола проблемаш уттаю хьалхашна.

Нагахьа санна сога, педагогически къахьегама ветеранага, хьаттача: фуд хьехархочун балха юкъе кертера дар? Аз уйла а на еш жоп лургдар: керда саг, коммунистически общество вахa веза саг хьалхевар да аьнна. Чlоагlа лоархlаме да дог цlена, нах лоархlаш, дунен тlа эгтара маьхагlдар нах хилар кхеташ, из хоавеш мел дола гlулакхаш кохнаш хургволаш сага кхетам балар. Цудухьа эгтара хьалха кхетамча хила веза хьехархо.

Кlезига моттигаш хилац къонача хьехархочун урокаш тlа дисциплина во йолаш. Дукхагlа йолча хана тарлац цун класс «бе йолла». Фу де могадергда цунна? Соа дика ха деза ше хьеха предмет, иштта дика ха деза из берашта дlахьеха а. Хьехархочун авторитет, из дешархоша лоархlаш хилар эггара хьалха гуш хул цун урок йолаш. Хlаьта цунна урок яла харах тийша хул. Амма дика, вlаштlехьарча, сакъердамеча урока кхетам балара хьакъехьара лоархlам лакха бале в, цун кхоачам бац. Лаха еза классера арадаьнначул тlехьагlа бера влияни яра тайп-тайпара средствиаш.

Нагахьа санна бераш «бе доахкаде» хьай безам бале. lа де лелар да, хlара кlаьнк фуннагlа дий а цхьа цlенхаштара хlамa деш хилийтар, цунна ше нала эшаш ма аьнна кхетийтар. Берах йоахки хорцахьара оамалаш хьехамашца дlалхац. цар метта дика оамалаш lомаю бера, пайдане дола гlулакхаш де доакх из.

Пиндара мера санна, эмоциональни хила веза хьехархо. Цхьабакъда, вайна из новкъа дале а, школашка хlана а дукха да уж да пля а дего ца вуташ дола кlезига хlамаш лоадамбоаш-раш. Цхьаболча хьехархоб вlаштlехьдолац шоаш хьеха-ча предмета берий теркам тlаоза, цар уйлаш хьахьове, дукхьал «юхе гlолла тlехбувл», шкъаза байде а Пушкина, Лермонтовна, Толстойна... Укхаза бераша кхета на деш дисар. цlаккха а доагlаргдац цар керга чу. lалаьмате хозача литературин дунена юкхе гlолла тlехбувл, берий знанеши уйлаши сов а ца йоахаш. Из даците кхувш боагlа кагирхой хlаман уйла йоацаш. гlоза, [illegible]

бахар да. Хlаьта, нагахьа санна дешархочунца хьай дов доале, из цlаккха а ма къестаде класса хьалхашка. Дикагlа вовза хьажа дешархо, из гlоша хилара бехьанаш лаха, ше цхьаь из волаш де къамаьл. Иштта дикагlа вlаштlехьдаргда хьа цу дешархочунцара къамаьл. Дешархошцара дерригa гlуланхаш цхьанкха а харцо юкъе йоацаш леладе, цкъаза из хьайна новкъа хуле а. Хьехархочун оагlорахьара гучаьяьнача харцово бера дика уйлаш харцахьа яха тарлу, тlаккха уж меттадоаладе йиш хургьяц.

Практико хьахьокх берашца дерригнеица а дувца хала хилар, цхьабакъда, хlаьта дерригаш цхьатарра хилац уж. Уж хьайх тешаде, мутlахьа де хьона моге, уж бокъонца хьа хургда. Шийн дешархоех эгтара хьалха нах лоархlаш хила веза хьехархо, цул тlехьагlа мара дешархой ца лоархlаш.

Цкъа Л. Н. Толстойга хьаттад, фу lомаде деза берашта хьалхагlа — кхыча къамий меттаги е музыка? Цо жоп деннад: эгтара хьалха нах хила lомаде деза уж.

Дерригa хlамаш доахкаш хила тарлу школе доагlа бераш: нийсхои харцои, хьнар а мекъал а. бакъ лере шийн дагахьа доацар дувцарш, дега цlена е хьагl а. Хlаьта школа сийнача кхерий бера санна латта еза, берех мел яькка во оамалаш дlаяха еза цо, шийн дийнча гlулакхашца, хьехархой къахьегамца, цар хьоккхамца. Иштта мара кхеба йиш хургьяц, вай В. И. Ленина яьхача тайпара, «уж цхьане а дош дукхьала цо аларах тийша хьалцаргдоаца а, цхьаккха дош харц аргдоаца а нах хиларе доалла отта» вай йиш хургйола нах.

Хьо хила йиш я вокаргвоацаши сабар долаши, деша сиха а чехка эгlазволаш а, къамаьл зади долаши кхыметтел цlогlа хьекхара тlера волаши (из во дале а), амма нагахьа санна берий уйлаш йовзаш,уж дезаш хьо хуле, из царна гу, цар сий дергда хьа, бехк булларгбац, вай хьоахадаь чехка эгlаза ахар санна дола, ца даьккхача бакъахьа дола хlамаш хьох доахне а.

Цу тайпара бола хьехархой болаш ба хlора педагогически коллективе. Хоза тергалбе оаш цар болх. Хийра ма довла коллективана. Мелла дика уж бале а, коллективаца дlаувш боацача хьехархой гlулакхаш во хул. Школо толам боаккхаргба цун хьехархой барт болаш хуле. берригa болх комсомольски пионерски организацеш оарцагlа а йоахаш цар бойн.

Педагога толамаш из даим берех тешаш хиларах латт. Вай паралваьцача халача гlулакхо бокъо лац вайна цlаккха а, фуннагlа хинналале а болх юкъагlбаккха. Деха хьоаза а бокъо лац. Алхха из дика саг хиларах кхоачам бац хьехархочоа, кхоачам болаш лац из хьаькъал а талант а йолаш хинавар аьнна а — нахацара дог цlена долаш, цар дега гlоз а гlайгlа а гуш, сага уйлаш йоваш хила веза на.

Ца дувцаш lелац со хьехархой профессиональни лазарах а. Ховш да, школе беррига низ тlабахийта болх бе безилга, хlаьта из массанетта дулаш. Цхьавар юххьанца шийн хур де гlерташ хул, тlаккха из хало долга а хайя, кулг а тессе дlавода. Аттагlа вахa а башха дегlа хало ца еш болх бе а метаргба аьле хеталу цуна. Хlаьта берашта по доаттlар дlа на делча, эшар дlа ца кхоачаш ма дусий уж. Пачхьалкхен кхоане ма йий вай бераш, укхаза вай ца деш дисар школана нйша мича lа, мехка а ма ашийн из.

[illegible]

М. ФРОЛОВ,
РСФСР школа заслуженни хьехархо.

Я. М. ЗУБАЙРАЕВ

Нохч - Гlалгlайчен театральни искусстана доккха халахетар хиннад. Вахара 63 шерага воалаш кхелхав РСФСР-ен Нохч-Гlалгlай АССР-ев халкъа артист Зубайраев Ярагlи Магомедовичь.

Я. М. Зубайраева дерригa творчески вахар дувзаденна дар Х. Нурадилова цlерагlча театраца. Цун сцена тlа массане а ларлlарген сийдаш хиларген кхьчар из.

Къаьгтан шийн тайпарен говзал йолча, халкъа вахар башха-дика довзаш волча актеро, шийн искусство дика караерзаь волча Я. М. Зубайраева советски драматургийн классикийн произведенех йолча спектаклашка хьакхеллар йицлургйоацача образийн галерея. «Олеко Дундич» яхача спектаклера Олеко Буденныйя. «Цlеча крепостера» Турко, «Любовь Яровая» яхача спектаклера Горностаев, дукха кхыбараш Нохч-Гlалгlай театра летописа чуьйбахаб.

Хьожарий безам тlаозар лакхача культураца ювзаенача цун говзало, массаза а уйла еш, вахарга чlоагlа хьожаш волча художнико. Цун балхаш белгалдар социальни уйла къьга хиларца, арахьара сурт диаза хиларца, граждански пафосаца.

Искусства партеланен халкъалцен хьалхе лувцаш а социалистически реализма ларда тlа а Я. М. Зубайраева шийн кхолламе даим чlоагlйора вай вахара лакха идейни нравственни принципаш, цо хьинарца дlадовзийтар вай мехка халкъий доттагlал.

Я. М. Зубайраев сий дора из дог цlена, нах безаш, новкъоста массаза а гlо де кийча хиларах. Шийна дезача гlуланха из мутlахьа хилар, болх чlоагlа безар республика культураи искусстваи балхахошта къаьгта хьонхам бар.

Дукхача къамий советски искусство дегlайоалаяра гlулакха еррига шийн таланти вахари дlадешача башха-дикача артиста сийрда сурт-сибат даим тха дегашка латтаргда.

Новкъостий тоба.

Оаха яздаьчун лерагlа

Укх шера 21 августе яепа а тоха «Сердало» газета тlа араьлар «Гlулакх иштта де дагlац» яхаш корта а болаш йола газета рейдови бригада материал. Цу тlа дувцар Аргунски чайне, Урус-Мартанерча «Башлам» яхача кафе, Сунженски района чуйоагlача «Турист» яхача кафе торговле бокъонаш телхаеш хиларах.

Масала, буфетчика Мусаев Абуяшта рейдови бригадагара доагlачул кlезигагlа даьккхар 24 кепиг ахча, хlара дела чу 150 грамм а йоалаш хьанийцача ши порци коньяках эшадир 5 грамм. Хьанийцача устагlан дулха кхаь йорцех нйша дулх 10 грамм хилар.

Делкъийга хlама дуача хана чайне горчица, бурч ца хиларах, помещени бlеха хиларах, хьанийцача устагlан дулха кхаь йорцех итт грамм дулх эшаларах повара С. Агомерзаевана строги выговор яьй. Хьанийцача коньяках пхи грамм эшаярах, спиртни маларш посетителашта дlахецара бокъонаш телхаярах чайне буфетчик А. Мусаев балха тlара дlаьаьккхав, материальни даькъе маьхера хlамаш йоацача [illegible]

Общепита директора В. Татарозана замечани а еш, общепита предприятеш балха тlа доаттаьбу тlахьовам чlоагlбелла гlадоаладаь цуьнца.

Рейдови бригада гучадаькхадар Урус-Мартановски района чуйоагlача «Башлам» яха кафе, Сунженски района «Турист» яха кафе [illegible]. Аргунски горпо кулгалхоча газета рейдови бригада материалаш [illegible]. Урус-Мартановски Сунженски райпо кулгалхой [illegible] редакцина жоп ца луш.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 СЕНТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Гуйранара гимнастика.
9.00 — «АБВГДейка».
9.40 — «Эдвина Друда къайле» яха телевизионни дукхагlа серийни спектакль. 4-гlа сери.
11.15 — «Шоана, дай-ноанoй!».
11.45 — Хьуна балхлочун Денга. «Владимирский доьттара хьуна халхъехар» йола телевизионни очерк.
12.15 — «Доттlоза да», Фильм-концерт.
12.30 — «Москвичка». Телевизионни журнал.
13.45 — «Спортлото». 20-гlа тираж.
14.00 — «Эрмитаж». Фаьнаре искусство.
14.30 — Керданкараш.
14.45 — Берашта дола фильм. «Юртара капитулани» яха телевизионни художественни фильм.
15.15 — Политически обозревателя В. П. Белетова беседа.
15.45 — «Тахан дунен тlа».
16.45 — «Доттагlал». Телевизионни журнал.
17.30 — Мультфильм.
17.40 — Глинка симфонически миниатюраш.
18.10 — Сибааль-доккхача йийсада дlахьош. 7-гlа фильм.
19.05 — «Журналист» яха художественни фильм. 1-ра сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Журналист» яха художественни фильм. 2-гlа сери.
23.20 — Ялдет доал Андреаса Хельма. Германски Демократически Республикера передача. Наьстешча — керданкараш.

II ПРОГРАММА

9.00 — Спортах дола телевизионни документальни фильмий программа.
9.45 — «Эрсий къамаьл».
10.15 — «Оранжоб» яхача телестуда ... Советски Союза ... ширапа ... Валодина дlаяхагlехетар.
11.15 — «Гуйранара почта» яха музыкальни программа.
11.50 — «Наьна школа».
12.20 — «Йистера ... йола ... репортаж» яха телевизионни документальни фильм.
13.35 — Хlанзарча ... йола Европа кубок. Прагера передача.
14.10 — «Теремок».
14.40 — Мультфильм.
15.00 — Спортивни передача.
16.45 — «Гургал» (нохчий меттала).
17.15 — «Хозала дунен дарж» яха документальни фильм.
17.55 — А. Куприн. «Провинциальни истори» яха телевизионни спектакль.
19.00 — «Вай гlулакх дар» яха телевизионни документальни фильм.
19.20 — Шун кисьманех дола концерт.
19.30 — «Травма». Киножурнал.
20.00 — «Бийса даьккхала кийла шун, бераш!».
20.15 — Художественни гимнастика йола СССР кубок. Тбилисера репортаж.
21.00 — Хьалхе инструментальни ансамблий концерт.
21.30 — «Атома дукхала атом». lилман - популярни фильм.
21.40 — Кииппера а Ямцелоча а балет. Оперен балетан Пачхьалкхен Бурятски театра «Ангара кхоаннь» яха спектакль.

21 СЕНТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «Зарядка а дlаготте!».
9.00 — Куба Республика къома фольклорни ансамбля концерт.
9.30 — «Туркаьбетта сахьат».
10.00 — «Советски Союза гlуланх дош ваl».
11.00 — «Укхацlено». lилман-популярни программа.
11.45 — «Гуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.15 — «Юртара сахьат».
13.15 — «Музыкальни киоск».
13.45 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Крылья Советов» (Москва) — «Динамо» (Москва). Шоллагlа а кхоалагlа а периодаш.
15.15 — «Турбиназlар аьнаш» яха телевизионни дукхагlа серийни художественни фильм. 3-гlа сери.
16.30 — Тахан хьун балхлочун Ди да.
16.40 — «Кинолюбителий клуб».
17.40 — Мультфильм.
18.00 — «Дунен лаьмнашта кинора панорама».
18.45 — Хьун балхлой оамалах дола концерт.
19.30 — Футболах йола СССР чемпионат. «Спартак» (Москва) — «Зенит» (Ленинград). 2-гlа тайм. Ленина цlерагlча Центральни стадионера передача. «Динамо» (Москва)—ЦСКА. Шоллагlа тайм. «Динамо» яхача стадионера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — Ажийрий хьалхалекъа дlаза дергда. «Йиш ше на хилагда да».
23.05 — Акробатикех йола дунен чемпионат. Польшера передача. Наьстешча — керданкараш.

II ПРОГРАММА

9.00 — Хьун балхлой Денга дийча телевизионни документальни фильмий программа.
9.45 — «Фоэкса» яхача фольклорни ансамбля концерт (Тбилиси).
10.15 — «Вlаргагуцаш — чоно халацар».
10.30 — Еррагатоним а лучче халкъанта иннерча а ... лауреата Круглова концерт (домбра).
11.50 — «Шоана, дай-ноанoй!».
12.20 — Мультфильм.
13.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Крылья Советов» (Москва) — «Динамо» (Москва). Хьалхара период. Ленина цlерагlча Центральни стадиона спорта Дворцера трансляци.
15.00 — Бальзак. Ермоловий цlерах йолча Московски театра «Сангlата лу хьона ... вахар» яха фильм-спектакль.
16.00 — «Тийшача бlаза дагlкхъ» яха телевизионни документальни фильм.
17.05 — Советски композиторий романсаш. Ленинградера передача.
17.30 — Останкино концертни студера А. Н. Островски ... сийре.
19.00 — Художественни гимнастикех йола СССР кубок. Тбилисера передача.
19.30 — «Вай адрес — Советски Союз». Запорожьера передача.
20.00 — «Бийса даьккхала кийла шун, бераш!».
20.15 — «lаламан вахар».
21.00 — И. Брамс. 3-гlа симфони хьоахаваьл СССР Пачхьалкхен академически симфонически оркестра.
21.40 — «Харкар» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

20 СЕНТЯБРЬ

6.40 — «Дуга лелалерах хьуъкъам чухьаш боаке» нохчий меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
10.20 — «Коммуниста декхар». Очерк (нохчий меттала).
11.00 — «Нохч-Гlалгlай музыкальни культура». Беседа (эрсий меттала).
11.40 — «Кlарцхал» яха сатирически журнал (гlалгlай меттала).
12.30 — «Нохч-Гlалгlай литературанара ленински тематика». Беседа (эрсий меттала).
16.00 — Хьона ва, Даьхе, салтечун хоlа (гlалгlай меттала).
16.30 — «Хьун балхлой, шоана дола концерт!» (гlалгlай меттала).

21 СЕНТЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.23 — «Шоана дукха йоа хьараш» (эрсий меттала).
11.15 — Хьун балхлочун Денна хетаь дезача дий программе (эрсий меттала).
13.00 — «Къона тlехье» (нохчий меттала).
14.10 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
15.00 — «Цlе сийгаш» (гlалгlай меттала).
18.30 — Илланча доттагlаз даран-та дола концерт.

Хоаттам

Тахан республике гlоллен Грозне хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йовцаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 19—24. Грозне 22—24 градус йlовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанен дийнахь хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсанна 6—11, дийнахьа 18—23 градус йlовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанца.

ФЕ ХИЛА

[illegible]

Дlадахача кlиранlа (11 — 18 сентябре) республикан махкахь 26 авари хиннад, 6 саг веннав, 15 саг чов хиллаь.

ГlАССР МВД ГАИ.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

1981 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗДЕ

Газете язлу бувзам еррига отделенешка а промышленни предприятешкарча, транспорта, гlишлошъяра организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кехайоазуп дохьадешача общественни уполномоченешка а гlоьла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 сом а 12 кепек; хlх бетта — 1 сом а 56 кепек.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗДЕ!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортан — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культуран — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен ерен, шоаттен деношка

СФ00298. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4412.